

Liu Cung-jüan

Megszeretem a száműzetést

Terebess Kiadó, Budapest, 1997

TARTALOM

Csongor Barnabás: Liu Cung-jüan

Miklós Pál: Liu Cung-jüan találkozása a természettel

LIU CUNG-JÜAN ELBESZÉLÉSEIBŐL ÉS VERSEIBŐL

Púpos Kuo, a faültető kertész / Miklós Pál fordítása

A patikáros / Miklós Pál fordítása

Újra a Hsziang-folyón / Tokaji Zsolt fordítása

Az ostor / Ecsedy Ildikó fordítása

A hazatérésről álmodozom / Tokaji Zsolt fordítása

Az ács / Ecsedy Ildikó fordítása

Csang Csin / Faludy György fordítása

Játékos italozás / Miklós Pál fordítása

Rögtönzött vers... / Tokaji Zsolt fordítása

Ellenvetések egy vérbosszú ügyében benyújtott törvényjavaslatra / Ecsedy Ildikó fordítása

Az ellenséggel való intelem / Tőkei Ferenc fordítása

A gyermek Ou Csi története / Ecsedy Ildikó fordítása

Száműzetésben, Liucsou városa őrtornán / Faludy György fordítása

Történetek Tuan marsall életéből / Ecsedy Ildikó fordítása

Ősz-eleji estén üldögélek / Solymos Ida fordítása

A Jungcsou-beli Lunghszing kolostor „élő földjének” története / Tokaji Zsolt fordítása

Gyászolom a vízbefúltat / Miklós Pál fordítása

Viszonzásul Cao cenzornak... / Tokaji Zsolt fordítása

Jungcsou kormányzója, Vej úr csarnokot épít / Ecsedy Ildikó fordítása

Lingling körzetben újra terem cseppkő / Tokaji Zsolt fordítása

A kígyász / Miklós Pál fordítása

Lin-csou-i várostoronynál / Weöres Sándor fordítása

Liucsou város tornyából üzenek... / Tokaji Zsolt fordítása

Beszélgetés az égről / Tokaji Zsolt fordítása

Három példázat bevezetéssel / Ecsedy Ildikó fordítása

1. A lincsiangi szarvas

2. A csienbeli számár

3. A jungbeli patkányok

A bivalyról / Tokaji Zsolt fordítása

A medve / Ecsedy Ildikó fordítása

A földön rekedt sasmadár / Tokaji Zsolt fordítása

A galacsinhajtó bogár / Ecsedy Ildikó fordítása

Utolér az öregség / Faludy György fordítása

Ősszel zárandokok között / Kosztolányi Dezső fordítása

A Balga-patakról írt versemhez / Ecsedy Ildikó fordítása

Öreg halász / Kosztolányi Dezső fordítása

Első látogatás a Nyugati Hegyen / Miklós Pál fordítása

A Kőváros Hegy / Miklós Pál fordítása

Kis domb a Serpenyő-tótól nyugatra / Ecsedy Ildikó fordítása
A Serpenyő-tó / Ecsedy Ildikó fordítása
Megszerettem a száműzetést / Faludy György fordítása
A folyó mellett / Kosztolányi Dezső fordítása
Kis sziklató a dombtól nyugatra / Ecsedy Ildikó fordítása
A Szikla-árok / Ecsedy Ildikó fordítása
Magányos fenyő / Tokaji Zsolt fordítása
A Jüan-család vízmosása / Ecsedy Ildikó fordítása
Korai szilvavirág / Tokaji Zsolt fordítása
A Köves-patak / Ecsedy Ildikó fordítása
Havas folyó / Kosztolányi Dezső fordítása
Hó a folyón / Illyés Gyula fordítása
A hólepte folyón / Tokaji Zsolt fordítása
A behavazott folyó / Miklós Pál fordítása
Havas folyó / Weöres Sándor fordítása

Csongor Barnabás

LIU CUNG-JÜAN

Liu Ce-hou (névváltozat); (Hotung, Sanhszi tart., 773 - Liucsou, Kuanghszi tart., 819): kínai író, költő. Húsz-egynéhány éves korában már elismert irodalmi tekintély, vezető személyiségek versengve pártfogolták. Hivatali pályára lépett, politikai elvei mellett szilárdan kitartott. Ennek következtében 806 után, mikor pártfogója, Vang Su-ven főminiszter, akivel együtt a birodalom jólétének emelésére törekedett, megbukott, őt is száműzték a délvidékre hivatalnoknak, előbb Juncsouba (Hunan tart.), majd Liucsouba. Irodalmi tekintélye ebben az időben is töretlen maradt, a délvidék neves írástudói állandóan látogatták és mesterükként tisztelték. Barátjával, Han Jüvel együtt a ku-ven-mozgalom megindítója volt, amely az addig uralkodó mesterként pien ven prózastílus helyébe a Csou- és Hankori (i. e. 500 - i. e. 220) nemes egyszerűségű stílust honosította meg újra. Mint költőt is számontartják, de nevezetesebbek politikai szatírái és esszéstílusban írt hangulatos tájleírásai.

Miklós Pál

LIU CUNG-JÜAN TALÁLKOZÁSA A TERMÉSZETTEL

Amikor Petrarca megmászta az Avignon melletti Mont Ventoux-t, csak öccsét vitte magával, és mentségeket keresett akkoriban meghökkentően szokatlan vállalkozására. Európában még a 19. században sem volt ildomos, főleg nem veszélytelen a céltalan bolyongás vad erdők, magas hegyek között. Normális ember, ha valami gyakorlati célja - utazás, vadászat - nem volt, nem is merészkedett arra.

A távol-keleti embernek nagyon régi idők óta más a természethez való viszonya. Sem a félelem, sem a céltalanság nem volt akadálya a természetben bolyongásnak a kínai írástudó előtt, hiszen mindig azt vallotta, amit Lao-ce így summázott: „Az ember a föld törvényeit követi, a föld az ég törvényeit követi, az ég a tao törvényeit követi, a tao pedig a természetét.” (XXV.) Nagyon régi hagyomány a társadalmi kudarcok és sérelmek okán a remeteségbe vagy kolostorba menekvés, s ez mindig a természethez fordulást és abban vigasztalódást jelentette. A középkor buddhista kolostorai számos, világtól elforduló költőnek és festőnek adtak menedéket, mondhatni, ez egyike volt fontos funkcióiknak az írástudó elit számára. Versek és festmények tanúskodnak erről. És van egy jeles írástudó, költő és bölcselő a Tang-dinasztia korában, Liu Cung-jüan (773-819), a középkori kínai próza egyik nagy reformere, akinek életművében a természet személyes élményként foglal el fő helyet: száműzetésében a természet fölfedezése és leírása lett enyhét adó foglalatossága. S műve a régi kínai próza remeke.

Liu Cung-jüan a Tang kori fővárostól nem messze lévő kisvárosban született (ma Sanhszi tartomány). Apja írástudó hivatalnok volt, de csak kisebb tisztségeig jutott (állítólag puritán volta miatt), azokhoz is főleg távolabbi, déli vidékeken. A fiút anyja nevelte, később is ő felügyelte tanulmányait a mestereknél. A fiú már tizenhárom éves korában figyelmet keltő írásokat írt: mesterei nagyra becsülték. Aránylag fiatalon tette le a fővárosban a második fokozat vizsgáit, amikkel csinsi rangot és húszéves korában állást kapott a császári könyvtárban. Harmincegy éves, amikor császári cenzor lesz: igen fontos hivatal, afféle titkár a császár közvetlen környezetében. Ezt elsősorban irodalmi tehetségének és műveltségének elismeréseként kapta: az akkori fővárosban, Csangan-ban a szellemi élet a magas rangú hivatalnokok viszonylag szűk körében zajlott. (A nyomtatott könyv csak Liu halála után ötven évvel lesz a szellemi élet közvetítője.) A tudós hivatalnokok körében a viszonylag fiatal tudósok esszéi és költeményei korán megalapozták rangját. Annál is inkább, mert írásaival a kor legtekintélyesebb írástudója, az ugyancsak magas hivatalban lévő Han Jü (768-824) eszméi és reformtörekvései hívének bizonyult. Han Jü a túldíszített korabeli stílusminta helyett a régi irodalom (kuven), azaz a Han kori (800 éves) írásművészet normáit helyezte vissza jogaiba, s annak egyszerű, sallangmentes stílusát követte. (Han Jü ellentmondásos egyénisége miatt kiérdemelhétné a „konzervatív reformer” jelzőt; merev buddhistaellenessége miatt később egy buddhista császár száműzöttje lett.)

A régi írásművészet hívei azonban egy fiatalabb írástudó hivatalnok vezetésével politikai reformokat is igényeltek. Vang Su-ven vezetésével be is jutottak a hatalomban, amikor Tö-cung császár elhunyt, s a trónörökös lépett nyomába: Szun-cung császár alatt Liu a Szertartások Főhivatalának „titkára” lett, s a mozgalom többi tagja is magas hivatalokba került. Reformjaikat a lakosság örömmel fogadta, hiszen a birodalom kíméletlen adóit enyhítették, a hadsereg és az eunuchok hatalmát nyirbálták meg. Egy jellemző adat: hatszáz énekesnőt és táncosnőt bocsátottak szabadon, akik addig gyakorlatilag a császári hárem rabjai voltak. Annál inkább fölbőszítették a régi vágású hivatalnokokat és az eunuchokat, akik ez időben vették teljesen kezükbe a birodalmat. Hat hónapig tartott a reformerek uralma: a régi hatalom hívei

lemondatták a betegeskedő császárt, s az eunuchok újat ültettek a trónra 806-ban. Néhány fő reformer életével lakolt, Liu Cuang-jüan száműzetéssel bűnhődött: „áthelyezték” délre, egy kisvárosba (Csangan-tól kb. 2000 km-re) „helyettes előljáró” rangban. A korban „nyolc alprefektus” néven emlegették őt és társait, akik ugyanebben a büntetésben részesültek.

Jungcsou, ahol Liu közel tíz esztendőt töltött (a mai Hunan tartomány Lingling városkája), nemcsak távol van a fővárostól, hanem meglehetősen vad vidék ekkoriban: a hanok mindössze két-háromszáz éve telepedtek meg itt tömegesen, s akkor is inkább a folyók termékeny völgyeiben, ahol fejlett agrotechnikájukkal hamarosan meggyökereztek, míg az őslakosok - kevert etnikumú, többnyire délről származó, primitív életmódú törzsek - a hegyek közé húzódtak (s utódaik máig ott élnek). Liu írásaiban megemlékezik ilyen, különös erkölcsű barbárokról is, de közelebbi kapcsolatba nem került velük. A városka és környéke lett élete és írásművészete utolsó másfél évtizedének színhelye - és témája.

Mert írásművészete itt érik teljessé. Ekkor ismeri meg közelebbről a parasztok életét s nyomorúságát, és ekkor fedezi föl a környék tájait, természeti szépségeit. Megvásárol magának egy elhanyagolt birtokot, s a festői környezetben csak a természet élvezetének és az írásnak él. Eredeti felfogásának szellemében, egyszerű, de erőteljes, tömör, de szemléletes nyelven írja esszéit. Persze a száműzött fájdalom is megszólal: „Az elválás elégiája” (Li szao) versciklus címével is Csü Jüan, a nagy ókori költőt (340-278) és sorsát, a száműzetést idézi. De ez talán csak afféle illendőségből, írástudói konvencióból született önsajnálát. Nekem sokkal őszintébbek és meggyőzőbbek azok a sorai, amelyekben önmagára talál: „Amikor megbüntettek bolondságom miatt és ide száműztek a Hsziao folyó vidékére, beleszerettem ebbe a patakba (amely a Hsziao-ba ömlik), és követtem két-három mérföldnyire, míg a legpompásabb pontjához nem értem. Ezt valaha a Bolond Csermelyének hívták... Én újra így nevezem...” (Aztán történelmi példákat említ híres ál-bolondokra, s így folytatja:) „Most jó kormányzás alatt élek, de a józan ész ellen cselekedtem s hibáztam munkámban; így hát nincs énnálam nagyobb bolond. Ezért aztán a világon senki sem vitathatja el jogomat ettől a csermelytől: megtartom magamnak, s úgy hívom, ahogy nekem tetszik... Bár alkalmatlan vagyok a világ ügyeiben, vigaszom meglelem az írásban: megírok minden témát, fölveszek minden formát, semmit sem kerülök el. S ha a Bolond Csermelyéről éneklek bolondos dalaimat, úgy tűnik, mintha zavartalanul olvadnék bele, s feloldódnék a tér végtelenjében, önmagamot levetve, nagy-nagy békeességben.”

Még néhány évet élt egy nevét viselő városka hivatalnokaként (úgy emlegették ettől fogva: Liu Liucsou-ból), békésen írogatva. Itt halt meg, de jelentős életművét hagyott hátra. Az utókor nagyra becsülte, s becsülik ma is: összegyűjtött munkái szép kiadásokban élnek, s bár mai olvasóit kora nyelve nehéz feladat elé állítja, olvassák - ha „fordításban” is.

Az írásokhoz nem kell sok kommentár. Nyelvi és stílussajátosságokat nem nagyon lehet visszaadni. Liu újításait még kevésbé lehet érzékeltetni. Valamit mégis megpróbálok. Itt van leghíresebb négysorosa, amelyet száműzetésében indulva írt. Példás antológiadarab. A sorokban elhelyezett párhuzamok és ellentétek (ezer-tízezer, madár-ember, magányos-árva stb.) talán megéreztetnek valamit a költészet szigorú béklyóiból. S abból, hogy - szemben az esszék konkrét leírásaival - itt minden fiktív, a benső érzést, a száműzött magányát kivéve. A vers később számos festői parafázist szült, utólag hitelesítve a költői hasonlatot - a festők is önmagukra utalnak mindig az árva halászbán.

Ezernyi hegy. Madarak: mind elszállt.

Tízezer ösvény. Embernyom: nincs már.

Magányos csónak. Sáscsuklyás öreg:

árva halász. Havas folyó. Hideg.

LIU CUNG-JÜAN ELBESZÉLÉSEIBŐL ÉS VERSEIBŐL

Púpos Kuo, a faültető kertész¹

Nem tudni, hogy Púpos Kuónak mi volt az eredeti neve. Betegségtől görbe volt a háta, s nyakát behúzva járt, olyan volt, mint egy púpos tevé. Falujabeliek akasztották rá ezt a csúfnevet. Amikor meghallotta, csak annyit szólt: „Nagyon jó! Ezt a nevet megtartom magamnak.” El is hagyta eredeti nevét, s azontúl Púpos Kuónak mondta magát.

Falujának a neve Fenglo; a fővárostól, Csangantól nem messze nyugatra van. Púpos Kuo mesterségére kertész volt, faültető. A fővárosban minden gazdag házban, ahol díszkertet akartak, minden gyümölcsösből, ahol piacra dolgoztak, mindig csak őt keresték meg. Minthogy azok a fák, amiket ő ültetett el vagy ültetett át, kivétel nélkül megeredtek, aztán szépen növekedtek, s korán és bőségesen hoztak gyümölcsöt. A többi gyümölcskertész irigykedve figyelte s utánozni is próbálta, de nem tudták olyan sikerrel művelni mesterségüket, mint ő.

Amikor efelől faggatták, így válaszolt: „Púpos Kuo sem tudja a fát kénye-kedve szerint növesztetni vagy gyümölcsöztetni. Hanem egyet tud: igazodik a fák égarda természetéhez, eredeti hajlamaihoz. Ennyi az egész! Minden ültetett fának olyan a természete, hogy ki akarja nyújtani a gyökereit, terjeszkedni akar. Kívánja a megszokott földjét, sűrűre döngölve. Ha pedig egyszer el van ültetve, nem szabad mozdítani vagy zavarni. Ott kell hagyni, vissza se kell nézni rá! Ültetéskor is úgy bánt vele az ember, mint tulajdon gyermekével, de utána is úgy hagyja magára. Akkor teljesedik ki égarda természete akkor érvényesülnek eredeti hajlamai. Az én dolgom csak annyi, hogy nem akadályozom a növekedését, hiszen nincs mód ösztökélni, meg csak annyi, hogy nem teszek kárt benne, hiszen nem tudom megsűrgetni. Más kertészek azonban nem így tesznek: a gyökerek összegyűrve, a föld laza, a terítése meg vagy túl sok vagy túl kevés. Aztán olyanok is vannak, akik nem ebben hibáznak, hanem hogy túlságosan szeretik, túlságosan féltik a fát: nappal vizslatják, éjjel tapogatják, folyvást visszajárnak hozzá. Még olyan is akad, aki a kergét kapargatja, hogy eleven-e, a gyökerét ásogatja ki, hogy elég sűrűn nőtt-e, így aztán a fa természetes életereje napról napra fogy. Azt mondják ugyan, hogy szeretik, valójában tönkreteszik, azt mondják, hogy aggódnak érte, valójában azonban tartanak tőle. Így aztán nem is jutnak sokra. Dehát mit is tudnék még tenni?”

Az érdeklődő megkérdezte: „Vajon ez a fanevelési módszer alkalmazható a nép kormányzásában is?” Púpos Kuo így felelt: „Én csak fát tudok ültetni. A nép kormányzása nem az én mesterségem. De falun élek, s látom, amit látok. Látom, hogy a nagyfejük abban lelik kedvüket, hogy folyton parancsolgatással zaklatják a népet. Úgy tesznek, mintha nagyon szívükön viselnék a gondjukat, de csak kárt okoznak ezzel. Hajnaltól napszálltáig járnak a fullajtárok és kiáltozzák: „A hivatal elrendeli, hogy sürgősen szántsatok, a hivatal arra buzdít, hogy vesse-tek, figyelmeztet, hogy arassatok! Siessetek selyemgubót áztatni, igyekezzetek hamar legombolyítani és megszöni a selymet! Neveljétek a gyermekeket, gondozzátok a tyúkokat és a malacokat!” Hol a dobót verik, hol meg a csattogtatót, így csődítik össze a népet. Mi meg, a kisemberek, igyekszünk a hívásra, sokszor úgy, hogy étlen-szomjan maradunk. De ha nem hagynak bennünket békén egy szusszanásra sem, akkor hogyan virágozzék a gazdaságunk,

¹ Púpos Kuo történeti személyiség. Több korabeli forrás említi. Érdemit keveset tudni róla, hiszen nem volt írástudó hivatalnok, aki a történelembe bekerülhet. M.P.

hogy éljük megszokott életünket? Ezért aztán soványak vagyunk meg fáradtak. Bizony, így vagyunk. Ugye, hasonlít ez egy kissé az én faültetési dolgaimra?”

A kérdező nagyot nevetett: „Nagyon jó, bátyám! Én csak a fanevelésről kérdeztelek, de az embernevelésről kaptam leckét!”

Azért adom tovább ezt a történetet, hogy a hivatali viselők okuljanak belőle.

Miklós Pál fordítása

A patikárius

Szung Csing-nak² a főváros nyugati negyedében, az orvosságok piacán volt az üzlete. Jó patikaszereket tartott raktáron, mert jól bánt a vándor gyűjtőkkel, a azok mindent hozzá hordtak, amit a hegyek között és a mocsarakban összeszedtek. Amikor a fővárosi orvosok az ő gyógyszereit írták elő receptjeikben, azok mindig hatásosnak bizonyultak, így mindegyik csak jót mondott róla. Aztán a betegek is hozzá fordultak orvosságért, gyors javulásban bizakodva, és Szung Csing előzékenyen szolgálta ki őket. Ha egy vevő nem hozott pénzt, akkor is a legjobbat adta neki. Az adóslevelek halomra gyűltek nála, de ő sosem sürgette a törlesztést. Még a külföldiek is kaphattak hitelbe nála. Azután, az év végén, ha valamelyik adósáról úgy gondolta, hogy nem tud majd fizetni, elégette az adóslevelet és többé szóba sem hozta a dolgot. Ez zavarba ejtette a többi kereskedőt. Kinevették. „Milyen bolond!” - gúnyolódtak. De akadtak néhányan, akik csodálták: „Lehet, hogy Szung Csing szent ember?”

Amikor ezt meghallotta, csak ennyit mondott:

„Igyekszem pénzt keresni, hogy eltartsam a családomat. Nem vagyok én szent. De akik bolondnak néznek, azok is tévednek.”

Idők folyamán, míg orvosságot árult, úgy negyven esztendeig, elégetett egy rakás adóslevelet. Ezek az adósok időközben jól fizetett tisztviselőkké léptek elő különböző járásokban. Most, egyik a másik után, küldözgették ajándékaikat a házába. Így aztán, bár sokan nem fizettek készpénzzel, igen sokan meg egyáltalán nem fizettek neki, mégis meggazdagodott. Szung Csing előrelátó volt, ennek eredményeként nagyobb haszonra lelt, mint azok a kicsinyes kereskedők, akik tüstént dühbe gurulnak és visszaélést kiáltanak, ha valaki nem készpénzzel fizet, s így csak ellenségeket gyűjtenek maguknak. Az ilyenfajta üzletelés nagyon rövidlátó. Voltaképp ezek az emberek a bolondok!

Szung Csing azonban okosan viselkedett. Egyáltalán nem volt bolond, csak ragaszkodott a saját útjához, mely végül jómódhoz vezetett. Minden nap több vevőt hozott neki, ő pedig mindüket rendesen ellátta. Sosem bánt gorombán a kegyvesztett emberekkel, akiket pedig barátai és rokoniak is elkerültek, ellenkezőleg, továbbra is a legjobb orvosságokkal látta el őket. Így aztán, amikor újra visszakerültek a hatalomba, ezek bőségesen viszonzottak neki mindent. Ez mutatja, milyen előrelátó volt.

² Szung Csingről nem tudni többet. A kornak a gyógyszerek iránti vonzalma és kultúrája közismert, kereskedelme fejlett volt: egy szecsuanai városban minden októberben megrendezték az országos gyógyszerpiacot, ahova minden vidékről elvitték a híres patikaszereket a mandzsúriai ginszengyökértől a déliek pythonmájáig. M.P.

De én azt látom ma, hogy a napos oldalon lévőket körülserleglik, az árnyékba kerülteket meg elkerülik. Szung Csing példáját kevesen követik. Megvetően szokták emlegetni a „piaci barátságot”. Nos, Szung Csing ugyan kereskedő volt a piacon, de manapság kevés olyan barát akad, amelyik hozzá hasonló előrelátást tanúsítana az adósságok tekintetében. Ha többen lennének olyanok, mint ő, akkor a szűkös helyzetbe kerültek közül kevesebben vesznének el teljesen. Bizony úgy látszik, hogy a „piaci barátságra” nagyon is szükség lenne.

Erre azt mondhatják:

„Szung Csing nem volt közönséges kereskedő.”

Csak azt felelem:

„Ezzel egyet tudok érteni. Bár Szung Csing üzletet tartott fenn, sosem viselkedett úgy, mint egy kereskedő. Sajnos, sokan, akik magukat nemes embernek tartják - a kormányhivatalokban és testületekben ülők -, éppen úgy viselkednek, mintha kereskedők lennének. Szung Csing nemcsak a piactéren magaslik ki közülük.”

Miklós Pál fordítása

Újra a Hsziang-folyón

A Hsziang-folyóban örööm telik,
Hajóra szálltam, utazom megint.
Hová visz utam, még nem tudhatom,
Hiányzol nagyon messzi otthonom.

Tokaji Zsolt fordítása

Az ostor

Volt egyszer egy ember, aki ostort árult a piacon. Ötven ezüst járt volna neki érte, de amikor megkérdezték, hogy mi az ára, ötvenezret követelt. Ha valaki ötven ezüsttel állt elő, majd hanyatt esett nevében; előbb még az ötszáz ezüsten is csak bosszankodott, de aztán már az ötezer hallatára is dühbe gurult, s kötötte magát az ötvenezerhez.

Egyszer elvetődött a piacra egy gazdag ember fia, hogy ostort vegyen; ő kifizette érte az ötvenezer ezüstöt és elhozta hozzá, hogy eldicsekedjék vele. Én mindjárt láttam, hogy az ostor végén az öklömnyi görcsöket nem simították el; ekkor szemügyre vettem a másik végét, de bizony az meg csáléra állt! Az erezése hol erre, hol arra tartott, sehogysem illett együvé, maga a bot meg korhadozott a bütyöknél, s nem volt azon egy cífrázat sem! Amint kézbe vettem és belemélyesztettem a körmömet, az egészen elsüllyedt benne; amikor pedig felemeltem, olyan könnyűnek találtam, mintha egészen üres lett volna.

Megszólaltam:

- Hogy vehetted meg? Nem sajnáltad érte az ötvenezret?

- Megtetszett a sárga színe meg a fényezése! - válaszolta a fiatalember. - S végtére is: ennyi volt az ára!

Ekkor én odahívtam egy szolgát, s forró vízbe mártattam az ostort. Rögton előtűnt a csupasz-szürke, kopár fa; előbbi sárga színét ugyanis festéktől kapta, és fényét is csak viasz kölcsönözte.

A gazdag ember elkedvetlenedett ugyan, de azért még három évig megtartotta az ostort. Egyszer aztán kiment a keleti külvárosba, az Örök Boldogság dombjához egy lovasversenyre. Amint ágaskodni kezdett a lova, nagyot csapott rá, de ekkor az ostor öt-hat darabra tört, a ló meg addig-addig rúgkapált, míg gazdája a földre zuhant és meg is sebezte magát. Az ostor belsejébe pillantva most kiderült, hogy teljesen üres, s a tartalma csak valami sár-szerű, hasznavehetetlen anyag.

Manapság bizony akadnak aranysárgára mázolt, viaszsímaszavú emberek, akik az udvarnak kínálgatják ügyességüket! Ha csak annyira becsülik meg őket, amennyit érnek, az még hagyján! Ők azonban csak annak örülnek, ha - silányságuk ellenére is - többre tartják őket, mint megérdemelnék! Ha pedig való értékük szerint ítélik meg őket, mindjárt haragosan méltatlankodnak:

- Miért nem vagyok herceg vagy miniszter?

Az efféle emberek közül számosan érnek el magas rangot, és nyugalmas időkben előfordulhat, hogy akár három évig sem okoznak bajt. Veszedelem idején azonban, mikor felelősségteljes helyre küldi őket a császári parancs, belső ürességük és hitványságuk miatt nem tudnak kellőképpen lecsapni ott, ahol kell, összetörnek és romlásba, pusztulásba döntik az országot.

Ecsedy Ildikó fordítása

A hazatérésről álmodozom

Húsz éve sorsom, akár a tied,
Ma mégis köztünk út: nyugat-kelet.
Ha a császár is megbocsájt végre,
Szomszédok leszünk az év végére.

Tokaji Zsolt fordítása

Az ács

Pej Feng-su háza Kuangtő falucskában állt. Történt egyszer, hogy egy ács kopogtatott a kapuján, azzal a kéréssel, hogy a szolgálatába állhasson és ellakhasson nála egy üres szobában. Ez az ács azonban csak mérőszalagjával, körzőjével, derékszögelőjével meg a vonalzózsinórjával törődött, s nem is tartott a házban fűrészelésre-hasogatásra való szerszámokat. Megkérdezték hát, hogy mihez is ért valójában. Így felelt:

- Meg tudom ítélni a fa anyagát, szememmel kimérem a tetőgerendák rendjét, hogy minden éppen olyan magas vagy alacsony, kerek vagy szögletes, rövid vagy hosszú legyen, amilyennek lennie kell. Az én irányításommal dolgoznak a mesteremberek; nélkülem, jöjjenek bár seregestől, nem építenek fel egy házat! Ezért aztán, ha hivatalos helyen kapjuk a fizetséget, én háromszoros bért kapok, magánházakban pedig engem illet a járandóság nagyobbik fele!

Egy nap ellátogattam hozzá, s lám, az ágyának letört az egyik lába, ő azonban nem tudta helyreigazítani!

- Majd hívok egy mesterembert! - szólt.

Én nagyot nevettem rajta, s csúfoltam, hogy semmihez sem ért, és csak a kapzsiságról tesz bizonyosságot, amikor fizetséget fogad el.

Később aztán, amikor a főváros kormányzója ki akarta csinosíttatni a hivatalát, éppen arra jártam. Az én ácsom ekkor építőfát hordatott halomba, és egy csapat mesterembert hívott össze: az egyik fejszét fogott, a másik fűrészelt, s valamennyien körülsegleglették, figyelmesen fordulva felé. Az ács meg baljába fogta a mérőszalagot, jobbába a botját, s odaállt középre; kimérte a gerendák helyét, megmustrálta, mennyit bír el a fa s botjával intett:

- Vágjátok!

Futva igyekeztek jobbra a fejszések. Ekkor megfordult az ács és intett a másik csoportnak is:

- Fűrészeljétek!

Loholtak is balfelé a fűrészek gazdái. Már is hasogatták a fát a fejszeforgatók, forgácsolták-faragták a késsel munkálkodók, az ács kedvét keresve, szavait lesve, és semmiről se mertek volna maguk dönteni! Ha pedig valamelyikük nem állta meg a helyét, azt haraggal elküldte az ács, és senki se mert méltatlankodni miatta. Csarnokokat tervezett a falak közé, s mire azok egy lábnyira nőttek, már egészen az ő tervei szerint görbültek-kanyarodtak; ő gondolt el mindent apróra, s így készült el, hibátlanul a hatalmas épület! Amikor pedig befejezte a munkát az ács, s a mestergerendára oda kellett írni, hogy ebben és ebben az évben, hónapban és napon épült, építője pedig ez és ez, - oda bizony az ő saját neve került, a többi felfogadott mesterembert meg sem említve! Ezt látva ugyancsak meghökkentem, s csak később értettem meg, miben is állt valójában az ő nagy tudománya!

Most egyre csak sóhajtozom:

- Ez az ács nem tartotta sokra a keze ügyességét, csak a tudását becsülte, de vajon nem ezen a réven jutott-e el a lényeg ismeretéig, s tudott tekintélyt szerezni? Úgy hallottam, hogy akik eszükkel fáradoznak, azok másokat küldenek munkába, akik pedig az erejüket vetik latba, azokat mások irányítják. Nos, ez az ács az eszével munkálkodott! Aki csak egyfélehez ért, azt éppen felhasználják, de a tervet a bölcs készíti el! Csakugyan bölcs volt az az ács!

Az ilyen embernél valóban senki sem alkalmasabb arra, hogy az uralkodó segítségére legyen - főminiszterként - a birodalom törvényeinek létrehozásában!

Az, aki az égalattit kormányozza, másokra támaszkodik, szolgákat és segítőtársakat alkalmaz: a falusi előljárókat és helyi hivatalnokokat; ezek fölé ismét hivatalnokokat rendel, alacsony rangban, ezek fölé közepes, majd megint a felső rangkategóriába tartozó férfiakat nevez ki, s mindezek fölé főrangúakat: minisztereket és hercegeket; ezekből tevődnek össze a főhivatalok, és ezek között oszlik meg a többi, kisebb hivatal is, szerte a négy tenger irányában. Minden egyes területet hivatalnok irányít: a kormányzóságoknak kormányzójuk van és a járásoknak előljárójuk, s mindegyiküknek további hivatalnokok segédkeznek a kormányzásban: alárendeltjeik a falusi előljárók, azoknak a keze alá pedig kisebb hivatalnokok tartoznak, s mindegyiknek el kell látnia a maga feladatát, - mint ahogy a seregnyi mesterember mindegyikét azért fogadták fel, amihez értenek, és azért fizetik őket amit elvégeznek.

Az, aki segít az ég fiának az égalatti kormányzásában, kiválasztja a hivatalra érdemeseket, és irányítja azokat, akiket megbíz; törvénybe foglalja az alapelveket, s ezek segítségével növeli vagy csökkenti a hivatalnokok számát, a törvények és rendelkezések értelmében teremtvén rendet közöttük, - éppen úgy, mint ahogy az ács körzőjével, derékszögélőjével és vonalzózsinórjával kiméri a dolgok rendjét.

A miniszter kiválasztja a birodalom nemes férfait, s képességeiknek megfelelő hivatallal bízva meg őket; a birodalom népe pedig az ő parancsára végzi, ami a dolga. Amit ő a fővárosban lát, abból megtudja, mi történik a mezőkön; amit a mezőkön lát, abból megtudja, mi történik az egész országban, s a birodalmat látván ismer mindent, ami csak van az ég alatt. Távolít - közelít, kicsit és nagyot egyaránt a kezében tart, s amit ő eltervez, véghez is viszi - éppen, mint az ács, aki csarnokokat tervezvén a falak közé, fel is építi azokat!

A miniszter a tehetségeseknek hivatalt ad és segíti előmenetelüket, de ezért nem jár hála; a tehetségteleneket háttérbe szorítja s el is küldi, de senki se mer méltatlankodni miatta; nem fitogtatja a képességeit, nem ártja bele magát apró-cseprő ügyekbe, de nem is sanyargatja a kisebb hivatalnokok seregét, s nap mint nap a birodalom ragyogó tehetségeivel vitatja meg a legfőbb törvényeket; - éppen, mint az ács, aki ért hozzá, hogy miképpen gyűjtse maga köré a seregnyi mesterembert, s még nem is kérkedik az ügyességével!

Ha aztán csakugyan akad ilyen miniszter, az rendet teremt tízezer országban is! Midőn pedig ilyen miniszter működése nyomán törvény uralkodik minden országban, a birodalom népei rátekintenek, így szólván:

- Mindez a mi miniszterünk érdeme!

A későbbi nemzedék pedig, tetteit nyomozva, tisztelettel emlegeti:

- Ez is a miniszter tehetségéről tanuskodik!

Ha a tudós férfiak néhanapján a Jin³ és Csou⁴ dinasztiaiák rendjét vitatják meg, csak Ji Jin, Fu Sou⁵, Csou-kung vagy Csao-kung⁶ kerül szóba; százszámra alkalmazott embereik szorgos fáradozását fel se jegyezték, - éppen úgy, mint amikor az ács saját magának tulajdonította a segítőitársai érdemét, s őket számba sem veszi.

Bizony, nagy az ilyen miniszter érdeme! S csak aki ezen az úton jár, azt nevezik főminiszternek, senki mást!

Mert aki nem tud tekintélyt tartani, hanem éppen ellenkezőleg: illőnek tartja, hogy maga fáradozzék, szorgoskodjék; feljegyzéseknek, könyveknek hódol; kérkedik képességeivel és hajhássza a hírnevet; apró-cseprő ügyekbe is beleártja magát és sanyargatja a kisebb hivatalnokokat; aki még olyan ügyekkel is törődik, ami hivatalnok-alkalmazottai dolga volna, hivatalában csépel a szót, s közben távol tartja magát a nagy feladatoktól, - arról bizony elmondhatjuk, hogy nem jár helyes úton! Olyan az mint ha az ács nem tudná elérni vonalzózsinórja segítségével, hogy a tárgyak egyenesek legyenek s ne görbék; mintha körzőjével és derékszögvasával nem tudná megszabni, hogy szögletes legyen-e valami vagy kerek, s mintha mé-

³ I.e. 18-12. sz.

⁴ I.e. 11-3. sz.

⁵ Magasrangú hivatalnokok a Jin-dinasztia idején.

⁶ A Csou-dinasztia alapítása idején éltek (I.e. 11. sz.); az uralkodócsalád tagjai és magasrangú hivatalnokok; nekik tulajdonította a hagyomány az új birodalom hivatalnoki stb. rendjét.

rőszalagával nem tudná kimérni a távolságokat, - hanem elragadná a mesteremberek fejszéjét-fűrészét, hogy segédkezzék nekik abban, ami pedig az ő dolguk; aztán meg mintha nem tudná a többiek feladatát megtervezni: kudarcot kudarcra halmozna, s ha alkalmaznák is, eredményt nem érne el! Hát nem botorság lenne ez?

Némelyek azonban azt mondják:

- Ha az a házépítő csak a saját tudására támaszkodott volna, magára vállalván az ács gondjait s átvévén birodalmát, ha a járókelőktől kért volna tanácsot, hogy kit alkalmazzon, - akkor nem ő lett volna a hibás, még ha nem is járt volna sikerrel, hiszen ez úgylát azokon múlt volna, akiket éppen alkalmazott, senki máson!

S én ezt válaszolom:

- Nem úgy van az! Mert ha vonalzózsinórom valóban rendben van, ha a körzőm és derékszögelm csakugyan helyén van, akkor annak, aminek magasan kell állnia, nem szabad meghajolnia, aminek szűknek kell lennie, annak nem szabad kitágulnia: s így általam minden szilárd lesz, nélkülem pedig minden romba dől. Ha valaki készakarva veti el magától a szilárdságot, az elpusztul! Én meg, mint ahogy egy valóban derék ácshez illik, ekkor elfedem amihez értek, hallgatom arról, amit tudok, s távol tartom magam mindenkitől, nem engedvén, hogy eltérítsenek utamról. De némelyek csak haszonra áhítoznak s arról semmiképpen sem tud lemondani; megbontják a rendet és a mértéket, s meg is rontják, nem tudván megőrizni őket. Ha aztán roskadozik a gerenda, omladozik a ház, elmondhatjuk-e, hogy: „Nem az én hibám?” Már hogy mondhatnánk el!

Azt mondom én: hasonlatos az ács útja a főminiszteréhez!

Ezért is foglaltam írásba ezt a históriát.

Az ácsot, aki már hajdanában is a dolgok egyenességét, felületét és formáját vizsgálta, ma ács-mesternek hívják, - akárcsak azt, akivel a minap összeakadtam, s akit Jang Csiennek hívnak.

Ecsegy Ildikó fordítása

Csang Csin

Istállószolgának lenni nem szégyen,
de nem is kitüntetés idelent.
A kéj s az iszony földjén élünk; aztán
jót s rosszat egyként befejez a csend.
Nem panaszkodtál soha, hogy fáradt vagy.
Szecskát vágtál istállómban, lovat
csutakoltál; vedret cipeltél; olcsó koporsóban
temettünk a keleti domb alatt.
Ott feküdtél pár évig, amíg egyszer
érted jött a tavaszi áradat
és szétvitte, minden rend és cél nélkül
az útszélre s a rétre sárga csontjaidat.
Még jó, hogy a temetőőr jelentette nékem,
mi történt. Kimentem. Szememből könny
szivárgott. Ott feküdtél diribdarabra törve,
formátlanul a sárban s a kövön.

Taligákat hozattam, pár lapátot,
s mély sírt ásattam a tetőn, ahol
- így remélem - sokáig, kényelmesen
és háborítatlanul alhatol.
Lelkiismeretemet megnyugtattam, s remélem,
te sem neheztelsz rám, bár meglehet,
hogy holtan nem tudsz semmiről. Ez nagy kár.
Nem kívánom hálád. Sajnos, az emberek
azt mondják: a jóindulat nem egyik sajátságom.
Bár téged, úgy hiszem, kedveltelek.

Faludy György fordítása

Játékos italozás

Amikor megvásároltam az én kis dombomat, az első napot gyomlálással töltöttem, a másodikat takarítással. Azután pedig italozást⁷ rendeztem a patakparti szikláknál.

Ezek a sziklák, amint már máshol leírtam, kis vízbívalyokra emlékeztetnek. Itt üldögéltünk szétszórta, de nem messze egymástól. Először is megtöltöttük a csészéket s a patak vizére helyeztük őket, hogy a többiek kifogdossák és megigya. Akkor hoztunk egy játékszabályt: akire sor kerül az ivásban, annak három, egyenkint tízhüvelykes bambuszbotot el kell hajítania a folyással szembe; ha a botocskákat nem kapja el az örvény, nem állítja meg egy szikla és nem is süllyednek el, akkor gazdájuknak nem kell innia. De mindahányszor valamelyik eset bekövetkezik, a gazdának innia kell egy csészével.

Elkezdtek hát hajigálni a botocskákat. Forogtak azok körben, táncoltak meg ugráltak a habokon, hol gyorsan, hol lassan haladtak, egyik-másik messzire úszott, olyik meg megakadt. Mi meg mindannyian előrehajolva figyeltük és tapsolva biztattuk őket, míg csak valamelyik mindenén túljutva biztonságba nem ért. Így néhányan csak egy csészével ittak, mások kettővel.

Volt a vendégek közt egy Lou Tu-nan nevű férfi. Az első botocskáját elkapta egy örvény, a második fennakadt, a harmadik meg elmerült: így aztán ő volt az egyetlen, akinek mind a három csészét föl kellett hajtania. Nagyokat hahotáztunk, s igen vidáman voltunk.

Nekem rossz az emésztésem, s így nem ihatom, de ezen a napon még én is be voltam csípve. Később változtattunk a szabályokon, s úgy folytattuk a játékot később. Senki sem gondolt a hazatérésre.

Úgy hallottam, hogy amikor a régiek iddogáltak, voltak, akik mély meghajlással, szertartásos mozdulatokkal fordultak egymáshoz, voltak, akik kiáltoztak és teljesen fesztelenül táncoltak, ismét mások, hogy természetesen legyenek, ledobálták ruháikat, ismét mások muzsikáltak, hogy megteremtsék a harmóniát, végül olyanok is voltak, akik, hogy társaságkedvelőknek mutatkozzanak, csoportba verődve, keményen ittak.

⁷ A játékos italozás, a patak vizén úsztatott csészékkel régi, s többször megörökített írástudó-szórakozás. Az ital pálinkaféle és kis fém- vagy kerámiacsészéből isszák. (A porcelánt csak később fogják fölhalálni. Szőlőbort ekkor még csak az udvarban ittak, ritka külföldi ajándékból.) M.P.

A mi italozásunk másféle. Illedelmes, de nem szertartásos, nem mesterkelt, de nem is hangoskodó, természetes, de meztelenség nélkül, harmonikus muzsika nélkül is, és társaságkedvelő tömeg nélkül is. Egyszerű, de barátságos, szabad és könnyed, mégis udvarias, kényelmes, de méltóságteljes; kitűnő társaság a természet élvezésére és illő pihenés nemes emberek számára.

Ezért emlékezem meg erről az utánunk jövők számára.

Miklós Pál fordítása

Rögtönzött vers arról, hogy Liucsouban tavasszal teljesen lehullott a fügefák levele

Bár hivatalt reméltem, vágyamat a fagy veri,
Tavas van már, de kedvem őszi bánat emésztí.
Vihar tombolt a hegyen; leverte a száz virág,
Sír a rigó, s az udvar fügelevéllel teli.

Tokaji Zsolt fordítása

Ellenvetések egy vérbosszú-ügyben benyújtott törvényjavaslatra

Tudomásomra jutott, hogy Vu császárnő⁸ idején a Tungcsou kormányzóság Hsziakuj⁹ járásából való Hszü Jüan-csingnek, akinek apját, Hszü Suangot Csao Si-jün járásparancsnok ölte meg, sikerült végül saját kezűleg bosszút állnia atyjáért, s hogy azután tettét megvallva adta a törvény kezére magát. Az akkori idők egyik cenzora, Csen Ce-ang¹⁰ azt javasolta, hogy Hszü Jüan-csinget ítéljék halálra, de övezzék tisztelettel ősei sírját, továbbá kérte, hogy az erről kiadott rendeletet, a többi közé sorolva, mindörökre maradjon fenn a birodalmunk törvénykönyvében.

Hadd mondjam meg: én bizony nem helyeslem ezt a javaslatot!

Tudomásom szerint a szertartásoknak az az alapvető feladatuk, hogy megakadályozzák a rendbontást; ha tehát kimondják, hogy tilos a rablás és az erőszakosság, akkor senki fia, aki bosszút áll apjáért, nem kaphat kegyelmet. A törvényszéknek szintúgy az a fő feladata, hogy útját állják a rendzavarásnak; ha tehát kimondják, hogy a rablás és erőszak tilos, akkor egyetlen emberölésben vétkes hivatalnok sem nyerheti el a bocsánatot. Az alapelv azonos, mégis különbözőképpen alkalmazták őket! A tisztelet és a halálos ítélet ugyanis összeegyeztethetetlen; mert ha büntetjük azt, ami tiszteletet érdemel, az esztelenség és a törvény bemocskolása; ha pedig tiszteljük azt, ami büntetést érdemel, az oktalanság és a szertartások megcsúfolása! Ha tehát ezt a példát tárjuk a birodalom elé s adjuk tovább a későbbi nemzedékeknek, akkor azok, akik az igazság felé törekszenek, nem fogják tudni, merre tartsanak, akik pedig szembe akarnak szegülni azzal, ami helytelen, nem fogják tudni, hol vethetik meg a lábukat. Hogyan tehetnénk hát törvénné ezt a példát?

⁸ 684-704

⁹ Régi helynevek Senhszi tartományban.

¹⁰ Neves költő és író a 7. sz. második felében.

Bölcs eleink rendje szerint méltányos elbírálás alapján kell döntenünk jutalom és büntetés felől, s az emberiesség követelményeinek megfelelően kell ítélnünk dicsőség és szégyen dolgában. De mindenképpen egységes alapelv szerint kell eljárunk! Csak ha mélyrehatóan megvizsgáljuk, mi az igaz és mi a hamis, ha fontolóra vesszük, mi helyes és mi helytelen, ha mindennek az eredetét felkutatjuk és utánajárunk a következményeiknek is, akkor ítéelhetjük meg helyesen, hogy hogyan alkalmazzuk a szertartásokat és hogyan a törvényeket.

Hogy miképpen? Nos, tegyük fel, hogy Hszü Jüan-csing apja nem keveredett semmiféle közrendbe ütköző bűnténybe, Csao Si-jüan csupán személyes haragból ölte meg, hivatali hatalma segítségével ártatlan ember életére törve; a tartományi mandarin pedig tudomásul sem vette a bűntényt, a bírák ki sem hallgatták a bűnöst, hanem valamennyien szemet hunytak, meg se hallva a segélykérő kiáltást; ekkor Hszü Jüan-csing, akinek egetverő nagy szégyenében, kötelességéhez híven, fegyvere volt még a párnája helyén is, addig-addig hánytorgatta-fontolgatta, míg halált megvető elszántságot tanúsítva, ellensége mellének szegezte a fegyvert. Ezzel a tettel ő a szertartásokat védte s helyesen cselekedett; a hatóságoknak szégyenkezniük kellene, s megkésve hálálkodhatnának neki ahelyett, hogy halálra ítélik!

Ha azonban Hszü Jüan-csing apja nem volt mentes a bűntől és Csao Si-jün ezért végeztette ki, akkor ezzel nem vétetett a törvény ellen, s így nem a hivatalnok ölte meg Hszü Suangot, hanem a törvény. A törvényen pedig ugyan hogy lehetne bosszút állni? Ha ellenben valakinek a bosszúja az Ég Fia¹¹ törvényei ellen fordul s megsérti a törvényt képviselő hivatalnokot, akkor feletteseivel szembeszállva a lázadás bűnébe esik, s amikor elfogják és kivégzik, csak az ország törvényeinek szereznek érvényt; ezek után pedig hogyan lehetne megbecsülésben részesíteni a bűnöst?

Azt mondják még Csen Ce-ang törvényjavaslata: „Minden embernek van fia, s minden fiúnak vannak szülei, de ha mindenki bosszút áll a másikért, ki ment meg bennünket a zűrzavartól?” Ilyen módon a szertartásokat ugyancsak félremagyarázza! Amit a szertartások a bosszúról mondanak, az csak mélységes szorongattatás idejére vonatkozik, amikor nincs kihez panasszal fordulnunk! De ha egy ember törvénybe ütköző bűntettet követ el, s ezért utoléri a halálbüntetés, korántsem jelenthetjük ki: „Megölték, tehát én ölöm meg, aki őt megölte”, mert akkor nem vesszük figyelembe, hogy ki bűnös és ki ártatlan, s akkor ez nem más, mint a gyengébb ellen elkövetett erőszak, s nem áll-e ez ellentétben szent könyveinkkel, nem jelenti-e azt, hogy hátat fordítunk bölcseinknek?

A Csou-dinasztia szertartáskönyve előírja, hogy bírák ítéelkezzenek az alattvalók vérbosszúügyeiben. Akit jogosan öltek meg, azt tilos volt megbosszulni, s ha valaki mégis bosszút állt érte, annak meg kellett hálnia; ha azonban igazságtalanul gyilkoltak meg valakit, azért az ország együttesen állt bosszút. Már hogy bosszulhatta volna meg akárki akármelyik rokonát? A Tavasz és Ősz Krónikájának¹² Kung-jang-féle kommentárja pedig azt mondja: „Ha az apa nem érdemelt volna halálbüntetést, akkor fia megbosszulhatja; de ha az apákat a bűneikért végzik és a fiuk mégis bosszút állnak értük, akkor ez csak öldökléshez vezet, s a bosszú úgy nem vet véget a bajnak!”

Mindezt figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a mi esetünkben elkövetett emberölés összhangban áll a szertartásokkal.

¹¹ A császár.

¹² Lu fejedelemség históriája (i.e. 8-5. sz.).

Különben is: szülőtiszteletre vall, ha valaki nem feledkezik meg a bosszúról, s helyesen cselekszik, ha még az életét is kockára teszi érte. Ha pedig Hszü Jüan-csing nem hágtatja át a szertartások előírásait, azaz a szülőtisztelet parancsának engedelmeskedve életét sem sajnálta, hogy teljesíthesse kötelességét, akkor minden bizonnyal megértette a legfőbb igazságot és felismerte a helyes utat: hogy lehetett volna hát az uralkodó törvényeinek ellensége?

A törvényjavaslat azonban halálra szánta Hszü Jüan-csinget, ezzel bemocskolva a törvényességet és megcsúfolva a méltányosságot; nyilván való hát, hogy nem szabad a törvényerejű rendelkezések sorába kerülnie. Ezért kérem, hogy alázatos folyamodványom csatoltassék a rendelethez, s akik majd hasonló peres ügyekben ítélni fognak, ne a fentebb említett törvényjavaslat értelmében járjanak el!

Ecsedy Ildikó fordítása

Az ellenséggel való intelem

Mindenki tudja, az ellenség kegyetlen,
ám nem tudják, több az, amivel gyarapít;
Mindenki tudja, az ellenség kárt okoz,
ám nem tudják, milyen nagy abból a haszon.

Csin mellett volt hat fejedelemség,
de szorgalma őt tette erőssé.¹³
A hat országot már meghódítva
önteltségből lett hamar bukása.
Midőn Cin győzött Jennél Csu felett,
Fan Ven azt hitte, itt a pusztulás.
Li fejedelem nem így gondolta,
és az ország a minisztert szidta.¹⁴
Meng-szun gonosznak ítélte Cangot,¹⁵
ám az Meng halálán sajnálkozott:
„Az én gyógyszerem immár odavan,
s pusztulásomnak már nincsen napja”.

A hajdani bölcsek jól tudták ezt,
mégis veszély fenyegette őket,
mi vár hát a mai emberekre,
akik nem is gondolnak minderre?
Ha itt van az ellenség, rettegnek,
ha elment, rögvést táncra perdülnek,
Óvatlanul, maguktól eltelve
növelik a szerencsétlenséget.

¹³ A Hadakozó Fejedelemségek korának (i.e. 5-3. század) hadakozásaiból i.e. 221-re Csin került ki győztesen, első ízben egyesítette Kínát, s az Első Császár megalapította rövid életű dinasztiáját.

¹⁴ Cin: egy Tavasz és Ősz kori (i.e. 8-5. század) fejedelemség, amely Jenlingben vereséget mért Csura; uralkodója Li-kung volt, főminisztere pedig Fan Ven.

¹⁵ Meng-szun (szu-ji) és Csang (Vu-csung): Lu fejedelemség főemberei a Tavasz és Ősz korban.

Ha ellenséged van, múlik a vész,
ha elment, akkor jön a tévedés;
aki képes megérteni mindezt,
az nagy erényéről lesz hírneves.
Ha féled a bajt, hosszú élted lesz,
erődben bízva meghalsz hirtelen;
ki vágyát űzi mértéktelenül,
az vagy kerge, vagy nagyon ostoba.

Megírtam ezt az intő versikét,
s ha meggondolod, bajod nem eshet.

Tőkei Ferenc fordítása

A gyermek Ou Csi története

Jüe¹⁶ vidékének lakói olyan kegyetlen emberek voltak, hogy még saját fiaikat-lányaikat is árunak tekintették, s attól kezdve, hogy a gyerekeknek kihulltak a tejfogaik, apjuk és bátyjuk, haszonra áhítozva, eladta őket. Ezzel azonban még nem érték be, hanem elrabolták idegen családok gyermekeit is, összekötözték, megláncolták és megbilincseltek őket. Még a nagy-szakállú öregeket is rabszolgáskorba kényszerítették, ha nem volt elég erejük a védekezéshez. Az emberrablás, gyilkosság egészen közönséges dolog volt akkoriban azon a vidéken. Aki szerencsésen megérte a felnőttkort, az maga fogta el és kötözte meg a kisebbeket és gyengébbeket. A kínai hivatalnokok, akik ezen az úton maguk is rabszolgához jutottak, hasznot húztak mindebből, s ezért nem is vontak felelősségre senkit. Így apadt-fogyott Jüe népe, csak néhányuknak sikerült megmenekülniük. Különös, hogy éppen a gyermek Ou Csi, tizenegy esztendősen léte, győzelmesen tudott szembeszállni a támadóival!

Kuj kormányzóság titkára, Tu Csou-si¹⁷ mesélte el nekem ezt a történetet.

Ou Csi rőzsegyűjtőgető pásztorfiú volt Sencsouban.¹⁸ Éppen az állatokra vigyázott, miközben tűzifát gyűjtve, két bandita támadta meg és ragadta el. Hátrakötözték a karját, vászonnal betömtek a száját, aztán elhurcolták a negyven linyire¹⁹ levő piacra, hogy eladják.

Gyermeksírást mímelve remegett Ou Csi, mintha félne, megrettent gyermek módjára viselkedett, s valóban a rablók könnyű prédának vélték. Borozgattak, le is részegedtek, majd egyikük elment a piacra, a másik meg lefeküdt aludni, a földbe szúrva kardját.

A fiú csak arra várt, hogy a rablót elnyomja az álom. Ekkor nekivetette a kardnak megkötözött hátát, s addig erőlködött, míg a kardélen fel-lesikló kötél végül elszakadt. Fogta most Ou Csi a kardot, megölte vele a rablót aztán kerekét oldott.

¹⁶ Régi állam kb. a mai Csöcsiang-Kuangtung-Kuanghszi stb. tartomány területén, Kína távoli déli, „vad” vidékén.

¹⁷ A 9. sz. első két évtizedében teljesített szolgálatot Kujban.

¹⁸ Kormányzóság Hunan tartományban.

¹⁹ Kb. $\frac{1}{2}$ km.

Nem jutott azonban messzire, mert visszatért a haramia, aki a piacra indult. Amint rátalált a fiúra, meghökkent s mindjárt meg akarta ölni, de az sietve megszólalt:

- Jobb, ha az ember csak egy urat szolgál, mintha két gazda szolgálja! Az a másik rosszul bánt velem, de ha te megkíméled az életemet és jó leszel hozzám, én mindent megteszek érted!

Hosszas töprengés után a rabló végül döntött:

- Én bizony inkább eladom a fiút, semhogy megöljem! S mennyivel jobb, hogy egyedül az enyém lesz az ára, mintha meg kellene valakivel osztanom! Voltaképpen szerencse, hogy megölte a cimborámat ez a fickó!

Elrejtette a holttestet, majd megragadta a fiút s a rabszolga kereskedőhöz vonszolta, most még szorosabban összekötözve.

Éjfél felé Ou Csi addig-addig forgolódott, míg a köteleit sikerült úgy fordítania a tűzhely felé, hogy a lángok elégecsék őket. Sebesre perzselődött ugyan közben a keze, de ez nem vette el a kedvét. Újra felkapta a kardot, megölte ezt a rablót is, aztán akkorát kiáltott, hogy felijedjt tőle az egész piac.

- Az Ou-család sarja vagyok - mutatkozott be a fiú. - Nem volnék én rabszolga, ha nem rabolt volna el ez a két haramia! Most, hogy mindkettőjünkkel szerencsésen végeztem, szeretném mindezt a hatóságok tudomására hozni!

A piacra felügyelő hivatalnok ekkor jelentést tett az előjárónak, az előjáró pedig a kormányzónak. A kormányzó, Jen Csang²⁰ maga elé hívatta a fiút, s csodálattal nézte, hogy milyen ifjú és kedves. Hívta is, hogy maradjon náluk valami kisebbfajta hivatalban, de Ou Csi nem fogadta el a meghívást. Ekkor a kormányzó köntössel ajándékozta meg, aztán hivatalos kíséretet rendelt mellé védelmül, hogy hazatérhessen szülőföldjére.

A vidék emberrablói pedig ezentúl csak méregették Ou Csit, de egyikük sem merészkedett a portája közelébe.

- Ez a fiú két évvel fiatalabb, mint Csin Vu-jang²¹ volt, - mondták, - mégis leszámolt már két kardforgatóval! Nem megyünk mi ezután még a tájékára sem!

Ecsedy Ildikó fordítása

Száműzetésben, Liucsou városa őrtornyán

Malária meg hasmenés, eső meg dzsungel - semmi más
e retkes tájon nincsen,
s a Krokodil-folyó kilenc kanyarja, mint a csikarás
szorongó beleimben.
Nézzük a páratelt eget. Út innét haza nem vezet.
Átizzadjuk az inget.
Alul, a nagy őrtornyon túl az erdő mocskos ködbe fül:
ide száműztek minket.

²⁰ A 9. sz. elején volt Kuj kormányzója.

²¹ Jen fejedelemség egyik alattvalója, aki már tizenhárom éves korában vitézi tettekkkel tüntette ki magát. (i.e. 4-3. sz.)

Mindenütt zöldre tetovált vad törzseket rejt a bozót,
kik dárdáikat rázzák.
A hozzánk címzett levelet eldobják a rendőrök,
de elébb cenzúrázzák.

Faludy György fordítása

Történetek Tuan marsall életéből

Amikor Tuan marsall²² Csingcsou²³ kormányzója lett, Fenjang hercege²⁴ - a hadsereg alvezére - éppen Pocsouban²⁵ időzött. A herceg fia, Kuo Hszi császári titkár - a Pincsuban²⁶ állomásozó hadak parancsnoka - szemet hunyt, ha a katonák vétettek a fegyelem ellen, ezért aztán valahány rabló, haramia csak akadt Pincsuban, mind megvesztegette a katonákat, hogy bekerülhessen a hadseregbe. Ezek a gazemberek kedvükre garázdálkodhattak, még a hatóságok sem tudták felelősségre vonni őket. Nap mint nap csoportokba verődve követelöztek a piacon, de nem érték be azzal, amit így megkaparinthattak, hanem tovább féktelenkedtek, megtámadták az árusokat, eltörték kezüket-lábukat, összezúzták és az útra dobálták korsóikat, csöbreiket, tálaikat és serpenyőiket, aztán kart karba öltve szépen odébbálltak. Leütötték, meggyilkolták még a terhes asszonyt is! Pincsou kormányzója, Po Hsziao-tő pedig, a hercegre való tekintettel, szólni se mert ellenük.

Tuan marsall ekkor útnak indult Csiangcsouból Pincsou kormányzójához, hogy jelentse mindezt, abban a reményben, hogy ő majd intézkedik a rendbontás ügyében:

- Az Ég Fia kormányzóságod gondoskodására bízta ezeket az embereket, s most, amikor látod, hogy bántalmazták, gyötrik őket, mégis békésen tűröd! Ha ez lázadássá fajul, akkor mit teszünk?

- Mit tanácsolsz? - kérdezte Po Hsziao-tő.

- Nálam, Csingcsouban minden megy a maga útján, s igen kevés dolgom akad - kezdte Tuan. - De nem tudom elviselni, hogy erőszakos haláltól pusztuljanak az emberek, holott nincs háború, hogy zűrzavar uralkodjék a határvidékeinken. Ha azonban kormányzóságod kinevezne ide helyettes katonai parancsnoknak, én véget tudnék vetni a zavargásoknak, és megszabadítanám szenvedéseiktől a vidék népét!

- Kitűnő! - helyeselt Po Hsziao-tő. - Legyen úgy, ahogy kérted!

Egy hónappal azután, hogy Tuan marsall új állomáshelyére érkezett, Kuo Hszi katonái közül tizenheten berontottak a piacra és bort követeltek; karddal megsebesítettek egy öreg borárust, s összetörték az edényeket is, hogy csak úgy ömlött a bor az árokba. Tuan ekkor kivezényelte

²² Tuan Hsziu-si, neves hadvezér a 8. sz. 2. felében.

²³ Kormányzóság a mai Kanszu tartományban. (Tuan Hsziu-si 77-ben lett Csingcsou kormányzója).

²⁴ Járás a mai Sanhszi tartományban. Fenjang hercege - Kuo Ce-ji, híres hadvezér, aki leverte An Lu-san lázadását (755).

²⁵ Kormányzóság a mai Sanhszi tartományban.

²⁶ Kormányzóság a mai Sanhszi tartományban.

katonáit s elfogatta a tizenhét embert; valamennyit lefejeztette, fejüket lándzsavégre tűzte s a lándzsákat odakint, a piacon állíttatta fel.

Volt nagy riadalom Kuo Hszi egész táborában! Páncélt öltöttek mindahányan.

Po Hsziao-tő rémülten hívatta magához Tuant:

- Most mitévők legyünk?

- Nincs ok aggodalomra - nyugtatta meg Tuan -, csak hadd szólhassak én magam Kuo Hszi csapataihoz!

A kormányzó több tucat főből álló kíséretet rendelt Tuan mellé, de az valamennyit elbocsátotta, leoldotta kardját s egyetlen sánta vénembert vitt magával lovásza gyanánt, úgy indult Kuo Hszihez.

A kapunál páncélos katona állt elébe, de Tuan csak nevetett rajta:

- Minek páncél ahhoz, hogy megölj egy vén harcost? Nekem meg helyén van ám a fejem!

Azzal belépett a kapun, a páncélos meg csak ámult.

- Vajon olyan sokat ártott-e nektek Kuo Hszi titkár úr és édesapja, a hadsereg alvezére? - fordult Tuan a katonához. - Vagy miért akarjátok rendbontásaitokkal tönkretenni a Kuo-családot? Jelentsétek jöttömet a császári titkár úrnak, és mondjátok meg neki, hogy jöjjön ki s hallgasson meg, mert beszédem van vele!

Kuo Hszi kijött Tuan elé. Tuan szólalt meg elsőnek:

- Atyád, Kuo Ce-ji vitézségének híre eget-földet bejár. Neked kellene ügyelned, hogy fenn is maradjon, te azonban most is szabadjára engeded katonáidat, akik csak garázdálkodnak, garázdálkodásaikkal zűrzavart szítanak s ezzel megzavarják a birodalom határvidékét. Ha pedig ezért hibáztatnak majd valakit, az bizonyára apád lesz. Pincsou gazfickói most vesztegetés révén befurakodtak a hadsereg katonái közé, gyilkolják és bántalmazták a lakosságot, s ha ennek nem vetünk véget, néhány napon belül kitör a lázadás! Azért a felkelésért te leszel a felelős, és az emberek mind azt fogják mondani, hogy apád hatalmában bízol, ezért nem regulázod meg a katonáidat! Akkor pedig miként marad majd fenn a Kuo-család híre-neve?

Szavait még be sem fejezte, Kuo Hszi máris meghajolt:

- Milyen szerencse, hogy legalább te megmondod, melyik a helyes út! Nagyon hálás vagyok érte, és feltett szándékom, hogy csapataimat ezentúl a tanácsaid szerint irányítom!

A körülötte állókhoz fordult és kiadta a parancsait:

- Oldjátok le a páncélotokat, tegyétek le a fegyvereket és térjete vissza csapataitokhoz! Aki pedig arra vetemedik, hogy zavart keltsen, az halállal lakol!

- Még nem ebédeltem - szólalt meg ekkor Tuan - kérhetnék tőled valami egyszerű ételt?

Ebéd után pedig így szólt a marsall:

- Rosszul érzem magam, szeretnék nálad maradni éjszakára!

Tuan másnap hajnalig hazaengedte lovászát, aztán lepihent a katonák közé.

Maga Kuo Hszi ezalatt még a ruháit sem vetette le, s intette az őrköt, hogy ébren vigyázzák védjék a marsallt.

Másnap reggel Kuo Hszi Tuannal együtt ment el Po Hsziao-tő kormányzóhoz, azt sem tudta, hogyan mentegetőzzék, s csak azt kérte, hogy jóvátehesse a hibáját.

Ettől kezdve nem is fenyegette Pingcsout semmiféle veszedelem!

Még ennek előtte történt, amikor Tuan marsall a szántóföldek felügyelője volt Csingcsouban, hogy egy helybeli tábornok, Csiao Ling-csen nevezetű el-elragadta a lakosság szántóit, s így kaparintott meg sok tucat csing²⁷ földet. A parasztnak pedig kijelentette:

- Ha a termésetek beérik, nekem kell adnotok a felét!

Abban az évben nagy szárazság volt, még fű sem termett a mezőkön. Az egyik paraszt jelentette is a dolgot Csiao tábornoknak, de az ráförmedt:

- Én csak azzal törődöm, ami engem illet, semmi mással! Nem akarok tudni semmiféle szárazságról! - s még hevesebben ragaszkodott a követeléséhez.

A parasztot már az éhhalál környékezte, nem volt miből fizetnie, elpanaszolta hát mindezt Tuan marsallnak. Tuan roppant udvarias hangú rendreutasító levelet fogalmazott, s ezen kívül még elküldte egyik emberét is Csiao Ling-csenhez, hogy próbáljon a lelkére beszélni.

Csiao tábornok azonban dühében maga elé rendelte a parasztot s ráordított:

- Azt hiszed, félek attól a Tuantól? Hogy mertél nála panaszkodni rám? - azzal fogta az írást, szétterítette a paraszt hátán s húszat csapott rá a nagyobbik bottal.

A parasztot félholtan vitték Tuan házába. A marsall sírva fakadt:

- És még én hoztam rád a bajt!

Maga hozott vizet, hogy lemossa a vért a szerencsétlenről, a ruháit tépte szét, hogy be-kötözhesse sebeit, saját kezűleg készítette el számára a gyógyszereket, etetgette reggel-este, ő meg csak utána evett. Aztán - anélkül, hogy a betegnek szólt volna róla - fogta saját lovát, eladta a piacon s gabonát vásárolt érte, hogy kifizethesse a paraszt tartozását.

Ekkoriban éppen egy szilárd egyenes jellemű férfi, Jin Sao-zsung volt a Huajhsziben²⁸ állomásozó csapatok parancsnoka. Elment Csiao Ling-csenhez és alaposan összeteremtette:

- Hát ember vagy te? Rőtre szikkadtak Csingcsou mezei, az embereket az éhhalál környékezi, mégis arra kényszerítéd őket, hogy gabonát szerezzenek számodra! S meg is verettél egy ártatlant a nagyobbik bottal! Tuan emberséges, hűséges, nagylelkű ember, de te mégsem érzel tiszteletet iránta. Most, hogy megszorult pénz dolgában, eladta egyetlen lovát, hogy neked vásárolhasson gabonát az árán. Te meg elfogadod, s még csak nem is szégyenkezel miatta! Fennhéjázva semmibe vetted az ég csapását, derék ember ellen támadtál s megvertetted az ártatlant; aztán elfogadtad az emberséges ember gabonáját, s hagytad, hogy lova nélkül induljon útra. Hogyan tudsz te felnézni az égre, lenézni a földre? S hogyan állsz szégyenkezés nélkül szolgálid elé?

Csiang Ling-csen hirtelen haragú ember volt ugyan, de e szavak hallatán rettentő szégyenében patakzott róla a verejték, s még enni sem tudott többé.

²⁷ Területmérték, kb. 11 kh.

²⁸ A Huaj-folyó felső szakaszának vidéke.

- Sohasem tudok már Tuan szemébe nézni! - kiáltotta.

Amikor Tuan elkerült Csingcsouból és földművelésügyi miniszter lett, intette rokonait, hogy Csi²⁹ vidékén áthaladtukban óvakodjanak bármiféle ajándékot elfogadni, amit Csu Ce³⁰ ajánl fel nekik. Amint ugyanis valamelyikük Csi vidékére ért, Csu Ce menten háromszáz vég selyemmel ajándékozta meg. Még Tuan veje, Vej Vu is - hiába szegült ellene keményen -, kénytelen volt elfogadni. Amikor aztán a fővárosba ért, Tuan marsall haraggal fogadta:

- Hát mégsem követted tanácsomat!

- Alacsony az én rangom ahhoz, hogy visszautasítsam az ajándékát! - mentegetőzött Vej Vu.

Tuan marsall azonban kijelentette:

- Rendben van, de efféle holmi semmiképpen sem maradhat az én házamban!

Fel is tétette a hivatalában egy tartóoszlopra, a földművelésügyi minisztériumban.

Csu Ce lázadása idején érte el Tuant a vég. Amikor a hivatalnokok beszámoltak Csu Cének a történetekről, ő maga elé vitette hajdani ajándékát, s amint szemügyre vette, kiderült, hogy még a pecsétek is érintetlenek maradtak rajta.

Manapság, amikor Tuan marsall rendkívüli becsületességét dicsérik, úgy vélik, azzal szerezte hírnevét a birodalomban, hogy rettenthetetlen harcosnak ismerték és nem félt a haláltól. Azt azonban már nem tudják, hogy állhatatos jellem volt. Jómagam, valahányszor megfordultam Csicsou és Pinlaj között, áthaladtam Centingen és északon felkapaszkodtam a Maling hágóra,³¹ hogy sorra vegyem az őrházakat és határerőket, szívesen faggattam Tuanról a visszavonultan elő öreg katonákat, és mindenki tudott valamit mesélni róla. Azt mondják, a marsall barátságos ember volt, gyakorta lehajtott fejjel és köszönésre összetett kézzel járt-kelt; szava-kedélye szelíd és kedves volt, és semmi sem hozta ki a sodrából. Az emberek valószínűleg úgy néztek rá, mint egy tudósra. Ha azonban igazságtalanságra bukkant, szilárd elhatározással addig fáradozott, amíg nem sikerült végét vetnie.

Amikor Cuj lett Jungcsou³² kormányzója - szavaiban igaz, tetteiben egyenes ember - vele együtt keltem útra s együtt gyűjtöttük össze ezeket a Tuan marsallról fennmaradt történeteket, amelyeket megvizsgáltunk, és úgy találtunk, hogy kétség sem fér hozzájuk. Attól való félelmemben, hogy ezek a történetek elveszhetnek s történetíróink nem gyűjtik őket össze, magam merészkedtem írásba foglalni valamennyit azok számára, akik majd - tisztük szerint - feljegyzik ezeket a históriákat.

Ecsedy Ildikó fordítása

²⁹ Régi fejedelemség a mai Senhszi tartományban.

³⁰ Magasrangú hivatalnok, aki 783-784-ben lázadást vezetett az északnyugati országrészben. Ő ölette meg Tuant 784-ben.

³¹ Helynevek Senhszi tartományban.

³² Kormányzóság a mai Hunan tartományban.

Ősz-eleji estén üldögélek

Barátomnak, Vu Vu-ling-nek

Lassú eső csorog a bambuszok közé,
bozótokból rebben fekete csókahad.
Tökéletes Vu-ling a Hsziang-on túl lakik,
A szélben hajnalig őszi bánat riad,
Köd ül folyót, határt, oda nem látok át,
végtelenbe siet a sok hullámtorony;
vágyam téged kutat, túlontúl messze vagy,
megosztanám veled magányos asztalom.
Ha ki-nem-mondható hangot dajkál a szív,
s a száraz citerán a rőt húr megfeszül,
a Nyugati Istent álmából fölveri,
s oda-árad a dal, hol végtelen az űr.
Csak egy dallam vagyok, mit az ég alkotott,
nevem mellé ne írd sajtós érdemül.
A „ritkán hallott hang” oly ősi, dísztelen,
miért is hallaná süket, ostoba fül?

Solymos Ida fordítása

A Jungcsou-beli Lunghszing kolostor „élő földjének” története

Jungcsouban a Lunghszing kolostor északkeleti sarkán áll egy csarnok. Annak mázas cserépadlója négy öl szélesen és másfél láb magasan felpúposodott. A csarnok építésekor, még teljesen sima volt, csak később gyűrődött föl. Mindenki meghalt, aki el akarta egyengetni.

A jungcsouiak olyanok, mint a Csu- és a Jüe-tartománybeliek együttevén, ugyanis ők a kísértetekben és a jó és rossz előjelekben egyaránt hisznek. Ezért aztán a kolostor minden lakója természetfeletti jelenségnek tartja, senki nem akad, aki el merné egyengetni a padlóját.

A Történetíró Följegyzéseinek valamint a Han-dinasztia Krónikájának azon részeiben, amelyek a különböző vidékekhez fűződő hiedelmeket írják le, nem találunk magyarázatot erre a jelenségre. Kan Mao, egy hajdan élt főminiszter esküt tett egy Hszizsang, azaz „Élő föld” nevű helyen; meglehet, hogy ez a terület is efféle volt. A régvolt korok legendáit megörökítő könyvekben az áll, hogy az égisz fölcsapó özönvíz idején Kun elorozta a Magasságos Úrtól az „élő földet”, és azzal fékezte meg az áradatot. A Magasságos Úr parancsára aztán Csu Zsung, a tűz istene kivégezte Kunt a Toll-hegyen Jücsiaoban. Ám ennek a történetnek már nem lehet utánajárni.

Manapság mégis azt tartják erről a földről: „Biztos, hogy a Magasságos Úr féltett kincse, hisz nem halállal lakolt mind, aki el akarta simítani?” A déli vidékeken sokszor pusztít járvány, és a kétkezi munkások is korábban halnak meg mint másutt. Vagyis, akik az „élő föld” elegyengetésén dolgoztak a kemény munkában és a betegségekben haltak meg. Ugyan, hogy is lehet a földet természetfelettinek tartani?

Jómagam bátortalan tudósként érkeztem ide, s szereztem tudomást erről a mendemondáról. Ám azt bizonyítandóan, hogy ez csupán a furcsaságokról tudósító könyvekbe való babona, a csarnokban írtam e sorokat.

Tokaji Zsolt fordítása

Gyászolom a vízbefűtat

Jungcsouban az egyszerű nép mind tud úszni. Egy napon a folyó nagyon meg van áradva. Öt-hat ember azonban csónakra száll, hogy átkeljen a Hsziang folyón. A víz közepén a csónak fölborul. Mindannyian úszni kezdenek. Egyikük azonban hiába erőlködik, csak nem jut előbbre. Egyik társa odaszól neki:

„Te tudsz legjobban úszni közülünk, hogyhogy most lemaradsz?”

Az így válaszol:

„Ezer pénz³³ van a derekamra kötözve, nagyon súlyos, azért maradok le.”

Mondják neki a többiek:

„Miért nem dobod el?”

Az nem válaszol, csak a fejét rázza. Kis idő múlva még fáradtabbnak látszik. Az átkelők időközben partot érnek, onnan kiáltozva biztatják:

„Ostoba vagy! Elment az eszed! Ha az életednek vége, mire jó a pénz?”

Az megint csak a fejét rázza. Addig, addig, hogy elmerül. Vége.

Gyászolom őt. De ha ilyen a világ, nem kell lennie még sok olyan embernek, aki a pénzéért fullad a vízbe?

Miklós Pál fordítása

Viszonzásul Csao cenzornak, amiért Hsziang körzetben átutaztakor meglátogatott

Sziklahasadék előtt lebeg a zöld jáde-ár,
Messzi, búsan vesztegtek; nemes bárkám megrekedt.
Csak a szellő jut tovább, reményem is véle száll,
Magam tépem a hínárt, rabul ejtett, nem enged.

Tokaji Zsolt fordítása

Jungcsou kormányzója, Vej úr új csarnokot épít

Keresd fel a város környékén a tágas völgyeket, szeszélyes szirteket, mély tavakat: hegyek és sziklák között kell hajtanod, patakok völgyeibe hatolnod, hágókat hágsz meg és szorosokat szelsz át, s csak amikor már jól kimerültél, akkor válhatsz igazán tetterőssé!

Ha az ég teremtményeinek s a föld alkotásainak formáit fürkészed, - egyre eredmény nélkül, - ha fel akarod vidítani az embereket, összhangba akarsz kerülni a földdel, s ki akarod teljesíteni az eget, egyszóval mindazt, amit előzőleg alig érhetnél volna el, itt most megtalálod!

³³ A szokások szerint a váltópénzekben lyuk van, hogy felfűzhessék derekukra az emberek a nagyobb összegeket. M.P.

Jungcsou³⁴ közvetlenül a Kilencsirt-hegy³⁵ lábánál fekszik. Akik először léptek erre a földre, megkerülték a hegyet s úgy húzták fel a városfalat; ezért rekedtek belül a sziklák, bozót sűrű fűvel beárnyékolva, s a forrás, amely belefulladt a sáros földbe. Mérges kígyók tekeregnek, pockok sétálgatnak erre, veszedelmes fák lapulnak a buján tenyésző erdőben, s mérgező dudvák teremnek a ragyogószép virágok között, tarka összevisszaságban vetekedve a helyért. Ezért is csúfolják ezt a vidéket gyomos vadonnak!

Amint azonban Vej kormányzó megérkezett ide, egy hónap sem telt bele, olyan rendet teremtett, hogy nem akadt utána semmi tennivaló, s aki csak rápillantott a tájra, megcsodálta! Előbb megparancsolta, hogy vágják ki a gyomokat, s az út mentén gyűjtsék őket halomba, hogy amint mindezt eltávolították, megtisztulva folyhasson tovább a forrásvíz. Miután pedig elégették a dudvákat, s a hamu is szerteszállt, előtűnt a táj csodálatos arca. Megtisztulván a szennytől, valósággal átfarmálódott, s ami eddig csúf volt benne, annak a helyét felváltotta a szép. Ha most a növényzetre pillantsz, örömmel tölt el a tiszta ragyogás; ha a meggyült vízre esik a tekinteted, elnézheted, hogyan kanyarognak-csörgedeznek tova a habok: mindenfelé bámulhatod a köröskörül sorakozó sziklák erdejét: az egyik térdelni látszik, a másik áll, a harmadik fekszik, s üregeiken át lehatolhatsz a mélyükig, míg kívülről domb gyanánt haragosan magaslanak.

Amikor itt a ház felépült, a kilátókert elkészült, minden szépség, ami csak volt ezen a vidéken, egymást támogatva, összhangban kínálta magát a kilátócsarnok folyosói tövében. Kívül az egymást érő hegyláncok, a fennsíkokat borító erdők, a szirtek a hegy lábánál, köztük titokzatos résekkel. A közelben elterülő zöld mezők, a messzeségben eggyé olvad a türkizkék éggel, - ez mind-mind találkozik ebben a kilátótoronyban!

Ha pedig - meghívásra - vendég érkezik, szünet nélkül tart a lakoma, vigalom, s szól a dicséret meg a pohárköszöntő:

- Házigazdánk e műve láttán ismerjük már szándékait is! Ő e földdel összhangban győzedelmeskedett itt, hogy akarná hát intézkedéseivel ellentétbe kerülni szokásainkkal? Kormányzónk elveti a rosszat és felemeli a jót, hogy is ne üldözné hát majd az alávalót, hogy is nem támogatná az erényest? Eltávolította a szennyet a tiszta víz elől, hogy nem vetne hát véget a kapzsiságnak, hogy ne szilárdítaná meg a szerénységet? Kormányzónk magasan áll és messzire tekint, hogy nem törődnék hát azzal, hogy - ismervén házainkat - támogassa családunkat? Bizony, ez a csarnok korántsem pusztá fűből-fából-földből-kőből-vízből álló menedék, nem csupán hegytető és erdős hegy láb látványa! Ha majd ezután figyelemmel kísérjük kormányzónk intézkedéseit, legcsekélyebb tette láttán is tudni fogjuk, milyen magasztos szándéka! Meg is kérjük Liu Cung-jüant, jegyezze fel mindezt egy sziklára, hogy kőfalba vésve maradjon fenn kormányzónk emlékezete!

Ecsegy Ildikó fordítása

³⁴ Kormányzóság és kormányzósági székhely Hunan tartományban.

³⁵ Kilenc csúcsból álló hegycsoport Hunan tartományban.

Lingling körzetben újra terem cseppkő

A cseppkő az orvosszerek legjobbika³⁶ amely Csu és Jüe tartomány³⁷ hegyeiben bőven terem. A liencsoui és a saocsoui a leghíresebb a világon. Ám a Liencsou-beliek jelentették, hogy már öt éve nyoma sincs cseppkőnek. Mivel elő kellett teremteniük az adónak valót, mindet eladták idegeneknek.

Nemrégiben érkezett meg az új kormányzó, Cuj úr, s alig egy hónap múltán jöttek a barlangokban dolgozó bányászok és jelentették, hogy újra terem cseppkő. A helybeliek roppant szerencsés előjelnek tartották, s táncra perdülve énekeltek:

A nép boldogsága
Cuj kormányzó jötte.
Nemes jószándéka
földre, kőre is hat.
Járjon csak utána,
aki ebben nem hisz!

A bányászok viszont csak nevettek rajtuk, és azt mondták:

„Ugyan már mi ebben a csoda? Az előző kormányzónk egy kapzsi zsarnok volt, aki a legcsekélyebb viszonzás nélkül feleslegesen robotoltatott bennünket. Mi pedig gyűlöltük és becsaptuk őt. A jelenlegi kormányzó rendeletei értelmesek, szándéka tiszta. Előbb érdekeltté tesz bennünket, s csak aztán dolgoztat, nem vezet félre, egyszóval jó vele a viszonyunk, így aztán mi is őszinték vagyunk vele. A cseppkövekért a hegyek mélyibe, az erdők sűrűjébe kell hatolni, oda, ahol mindent jég és hó borít, ahol sakál és tigris tanyázik. A barlangokba belépők mérges gázokkal dacolnak, sárkányok, kígyók leselkednek rájuk. Azonban mi fáklyát gyújtva felkutatjuk a hegy gyomrának kincseit, s összekötözve elhozzuk közétek. Keserves munka ez, s ha a barlangokból előjőve nem vagyunk pénzünknel, miért mondanánk igazat? Ám most, hogy velünk őszinték, mi is az igazat jelentjük. Hol van hát ebben bármi természetfeletti?”

Én magam, tudósemberként hallván erről azt mondom:

„Az éneklők úgy vélték, jólétüket a csodának köszönhetik, aki pedig kinevették őket tudták, hogy keserveikért nem valami természetfeletti jelenség a felelős. Az igazán nemes lelkű emberek kormányzással és nem csodákkal teremtenek jólétet. Ha igazat beszélnek és bíznak a kormányzásban, az emberek örömmel engedelmeskednek a parancsoknak, s boldogan ajánlják fel mindenüket, amilyük csak van. Hát nem könnyebb az ilyen kormányzást természetfeletti-nek tartani?

Tokaji Zsolt fordítása

³⁶ A régi hiedelem szerint a halhatatlanság eléréséhez szükséges varázsszer egyik fontos alkotórésze volt a cseppkő.

³⁷ Csu a mai Hupej és Hunan, Jüe pedig a mai Kuangtung és Kuanghszi tartomány területén helyezkedett el.

A kígyász

Jungcsou környékén él egy különös kígyó - fekete, fehér foltokkal. Ami növényt megérint, elszárad. Marása halálos. De fogdossák és kiszárítva orvosságnak használják: gyógyítja a leprát, a gutaütést és a furunkulusokat, gennyes fekélyeket, és féken tartja a mérgező testnedveket. Még régen hoztak egy olyan rendelkezést, hogy az, aki évente két kígyót beszolgált a császári udvar orvosának,³⁸ mentesül minden adó fizetése alól. Ezért Jungcsouban mindig akadnak olyan emberek, akik igyekeznek kígyókat fogni.

Beszélgettem egy Csiang nevezetű emberrel, akinek a családja három nemzedéken át kígyófogásból élt.

„Nagyapám kígyómarásba halt bele. De így járt az apám is.” Nagyon szomorúan mondta ezt. „Már tizenkét esztendeje, hogy a nyomukba léptem, s bizony jó néhányszor éppen csak elkerültem a halált.”

Nagyon megsajnáltam. Így szóltam:

„Ha gyűlöled ezt a megélhetést, közbenjárhatok a hivatalnál, hogy mentsenek föl a kígyófogástól, s inkább fizeted a földadót, mint mások. Jó lesz?”

Csiang elsápadt, könnyek gyűltek a szemébe. Sírva szólalt meg:

„Könyörülj rajtam, uram! Bármily nyomorult így az élet, még mindig jobb, mint adót fizetni. Ha nincsenek ezek a kígyók, már rég tönkrementem volna. A hatvan esztendő alatt, míg nagyapám, apám és én itt éltünk, szomszédaink sorsa egyre nehezebb lett. Amikor a földjük kimerült, tartalékaiknak végére érték, elhagyták otthonaikat, hogy aztán sírva vesszenek éhen vagy szomjan az útszélen, vagy pedig maradtak s télen-nyáron, esőben-szélben gürögtek, hogy végre valami ragály vigye el őket s tetemeik halomra gyűljenek. Nagyapám nemzedéke? Tízből egy ha maradt. Apámé? Tízből legfeljebb három. A velem egyivású szomszédokból, akik tizenkét éve itt éltek, talán öten vannak még. A többiek vagy meghaltak vagy elvándoroltak. Csak én maradtam meg - én is azért, mert kígyász vagyok. Amikor azok az erőszakos adószedő fickók megérkeznek a járásunkba, ordítanak és szitkozódnak, tombolnak a falun végig-hosszant, hogy még a madarak s a kutyák sem nyughatnak. Akkor én kióvakodom az ágyamból, lábujjhegyen odamegyek a korszámhoz; csak egy pillantást vetek rá, s amikor meglátom a kígyóimat, megkönnyebbülten fellélegzem és visszafekszem. Mindig gondosan etetem a kígyóimat, aztán a kellő időben beszolgáltatom őket. Utána hazatérek, hogy békésen élvezhessem földemet és gazdaságomat. Évente kétszer kockára teszem az életem, de a többi napon boldogan élek. Nem úgy, mint a szomszédaim, akik mindennap a halállal néznek szembe. Ha holnap meghalok, akkor is túléltem legtöbbjüket. Hogyan gyűlölnétek hát ezt a megélhetést?”

Ekkor még inkább megsajnáltam.

Mindig kételkedve emlékeztem Konfuciusz mondására: A zsarnokság a tigrisnél is falánkabb. De Csiang esete meggyőzőtt igazáról. Jaj nekünk, ha az adózás irtózatossabb lehet, mint egy halálos mérgű kígyó!

Azoknak írtam le ezt, akik a vidéki életet akarják minden oldaláról megismerni.

Miklós Pál fordítása

³⁸ Az udvari orvosoknak kivételes ellátásuk és saját fűvészkertjük volt. M.P.

A Liu-csou-i várostoronynál

(Négy társamnak)

Égbefúró toronytól - város-vég, őserdő-szél -
vagyunk oly messze érjen, mint ég és tenger sodra.
Sánc-árokban, gyors szélben, hibiszkuszok pihegnek,
bástya-fal futókáit ferde zápor csapkodja.
Ezer mérföldnyi körben erők-hegyek ködfoltja,
folyam kilenc hajlása lelkünkre csavarodva;
tetovált vad-nép földje, ide küldtek bennünket,
otthoni levél nélkül gondolunk otthonunkra.

Weöres Sándor fordítása

Liucsou város tornyából üzenek Csangcsouba, Tingcsouba, Fengcsouba és Liencsouba³⁹

Fenn, magas toronyból a pusztát fürkészem,
Emésztő bánatom, jaj tenger végtelen.
Vadóc szél kergeti víztükrön a lótuszt,
Gyöngé eső táncol a kúszónövényen.
Nem enged a hegylánc messzire ellátnom,
A kanyargó folyó is tán búsul vélem.
Együtt jöttünk Jüébe - furcsa népek földje -,
mégis külön vagyunk, más és más vidéken.

Tokaji Zsolt fordítása

Beszélgetés az Égről

Han Jü a következőket mondta nekem:

„Ismered-e az Ég lényegét? Majd én kifejtem neked. Manapság azok, akik betegek és fájdalmaik vannak, akik küszködnek s megaláztatnak vagy, akik éhesek és fáznak, arcukat az ég felé emelve így kiáltoznak: „Jaj, virágzanak az emberekre ártalmasak, s elenyésznek a népet védelmezők!” - vagy arcukat az ég felé emelve azt kiáltozzák: „Miért sújtasz bennünket ily rettentő csapásokkal?” - az ilyenek képtelenek felfogni az Ég lényegét.

Ha a zöldség, gyümölcs, vagy étel, ital megromlik, férgek születnek belőle; ha az ember vére és lehelete megromlik, áramlása megreked, akkor fekélyek, kelevények, duzzanatok, dagاناتok támadnak, s azokból férgek születnek. A korhadt fából hernyó bújik elő, a rothadó fűből fénybogárcák repülnek ki. Hát nem a pusztulás vezet a megjelenésükhöz? Az elrothadt növényekből férgek keltek ki; az őshelet és a jin-jang megromlásából pedig az ember született. Ha a féreg világra jön, még inkább pusztítja majd a növényt: megrágja azt, lyukakat fúr bele,

³⁹ Liu Cung-jüant és négy irodalmár barátját, miután kegyvesztettek lettek, Jüe tartományba (a mai Kuanghszi és Fucsien tartomány) ezen városába helyezték.

vagyis egyre ártalmasabb lesz. Aki képes megszabadítani azoktól a növényt, az a jótevője, ám aki gyarapítja, s életben tartja azokat, az a növény ellensége.

Az ember viszont még ennél is kártékonyabban rombolja az ősleheletet és jin-jangot: szűzföldeket tör fel, őserdőt irt, forrást fakaszt kútnak, sírokat és halottainak, házai, városai köré falakat emel, pavilonokat állít, kiránduló tavakat épít, vízi utakat nyit a folyókon, a csatornákon és a tavakon, fával tüzet gyújt, fémeket olvaszt, cserépedényeket készít és jádét csiszol. Legyengíti, megkínózza az Ég és Föld miriádnyi létezőjét, melyek így képtelenek természetük szerint kiteljesedni. Mohón egyre többet és többet akar, s a kártékony pusztításnak még mindig nincs vége. Az a kár, amelyet az ember az ősleheletnek és a jin-jangnak okoz, nem sokkal nagyobb annál, amit a férgek művelnek?

Úgy gondolom, hogy a pusztítani képes emberek napról napra, évről évre egyre csak rombolnak. Aki az ősleheletet és a jin-jangot sújtó ártalmakat kevesbíti, az Ég és Föld jótevője, ám aki ezeket gyarapítja és életben tartja, az Ég és Föld ellensége. Manapság pedig az emberek képtelenek felfogni az Ég lényegét, ezért aztán kiáltoznak és elégedetlenkednek. Úgy vélem azonban, hogy az Ég hallja fohászaikat és zúgolódásaikat, így aztán az érdemeseket bőséggel megjutalmazza, ám a kártékonyakat alaposan megbünteti. Nos, mit gondolsz mindezekről?”

Én pedig azt feleltem neki:

„Te valóban hiszel ezekben? Hisz ez csupán a szó ügyes csűrése, csavarása. Hanem én valóban el tudom neked magyarázni a lényegét.

A fenti sötétséget világszerte égnek hívják, alatta a sárgaságot világszerte földnek hívják. Az ürességet a kettő között ősleheletnek hívják, a hideget s a meleget világszerte jin-jangnak hívják. Noha ezek hatalmasak, miben sem különböznek a zöldségtől, gyümölcstől, a fekélyektől, kelevényektől, a fűtől, fától. Képes-e kifejezni háláját a növény annak, aki őt megszabadítja a kártevőktől? S vajon képes-e a növény gyűlölni azt, aki a kártevőit gyarapítja és életben tartja? Az ég és a föld nem más, mint hatalmas gyümölcs és zöltség; az őslehelet csupán hatalmas kelevény; a jin-jang hatalmas fű és fa. Hogy lenne hát képes az ég megjutalmazni az érdemteliakat, s megbüntetni a kártékonyakat? Az érdemteliak egyesegyedül maguknak köszönhetik jó sorsukat, s a kártékonyak is maguk okozzák vesztük. Hej, de nagyot tévednek azok, akik azt várják az égtől, hogy az jutalmakat és büntetéseket osszon. De azok még nagyobbbat tévednek, akik kiáltozva, zúgolódva azt kívánják, hogy az ég szánja meg őket, s legyen könyörületes.

Ha te, barátom még mindig kitartasz elméleted mellett, s léted az ég és föld között van, valamint életed és halálod csupán a saját dolgod, akkor vajon hogyan helyezed el a megmaradást és pusztulást, a megszerzést és elvesztést ebben a zöltség-gyümölcs, fekély-kelevény, fű-fa példázatban?

Tokaji Zsolt fordítása

Három példázat bevezetéssel

Mindig gyűlöltem azokat a kortársaimat, akik - nem tudván megítélni saját képességeiket - körülményeik révén szerzett előnyeikkel kérkednek. Némelyek idegen tekintélyre támaszkodva hatalmaskodnak másokon, dühödt erőfeszítéseikben minden ügyességüket latba vetik, s megragadják az alkalmat, hogy önkényeskedhessenek, erőszakoskodhassanak; végül azonban mégiscsak utoléri őket a balsors.

1. A lincsiangi szarvas

Egy Lincsiangba⁴⁰ való ember vadászat alkalmával elfogott egy szarvasborjút, és a gondjaiba vette.

Amikor belépett vele a háza kapuján, seregnyi kutyája habzó szájjal, farkok lobogtatva rohant felé, de a mi emberünk haragra gyúlt és elkergette őket. Ettől a naptól kezdve nap mint nap ölben vitte a szarvast a kutyák közé, hogy hozzászoktassa őket a jövevényhez; megmutatta nekik, de megtiltotta, hogy ilyenkor akár csak meg is moccanjanak. Lassan-lassan aztán már azt is megengedte, hogy eljátszanak vele.

Telt-múlt az idő, s a kutyák már mind engedelmeskedtek a gazda akaratának. A kis szarvas időközben felcseperedett, de már meg is feledkezett valódi mivoltáról, s azt hitte, hogy a kutyák a legjobb barátai; szarvával fel-feldobta őket, hanyatt vágta magát velük, egyszóval egyre inkább a testvérük gyanánt viselte magát. A kutyák azonban, bár félték a gazdától, s a hízelgéshez remekül értettek, néha-néha bizony megnyalogatták a szájukat.

Harmadévre aztán a szarvas egyszer kimerészkedett a kapun s látta ám, hogy egy sereg kutya hancúrozik kint az úton. Odafutott hozzájuk, mert szeretett volna játszani velük; de az idegen kutyákat a szarvas láttán elöntötte az öröm és elfogta a düh; egyesült erővel megölték, szét-marcangolták az úton és felfalták.

S a szarvast így érte el a vég, hogy rá sem eszmélhetett balsorsa okára.

2. A csienbeli szamár

Csienben⁴¹ nem ismerték a szamarat, amíg valami bajkeverő be nem vitte a hajóján; mivel azonban ott semmi hasznát sem vette, eleresztette a hegyek között.

Megpillantotta egyszer a szamarat egy tigris; látta, hogy milyen nagy, csíkos állat, azt hitte hát, hogy valami démon. Előbb a sűrűben rejtőzve fürkészte, aztán lassan ki is merészkedett, hogy közelebb férközzék hozzá, de csak tiszteletteljes távoból méregette, mivel egyikük sem ismerte a másikat.

Történt egy szép napon, hogy a szamár elordította magát. Nosza, futott messzire a tigris szörnyű ijedtében, azt gondolván, hogy a szamár mindjárt beleharap. Félt is rettentően, de aztán mégiscsak visszasettenkedett, hogy szemügyre vegye a szamarat, s úgy találta, hogy nincs is benne semmi rendkívüli. Amikor már a hangját is egyre inkább megszokta, már közről is körbejárta, ha nem is merte rávetni magát. Lassacskán még közelebb ment hozzá, és még többet bizalmaskodott vele; rakoncátlanul meg-megbőkte, jól meglökte, nekirontott, míg egyszer a szamár nem győzte méreggel s belerúgott.

No, megörült a tigris, miközben így ámult magában:

- De hiszen ezzel véget is ért a tudománya! Ennyi az egész?

Fel is szökött egyszeriben, rávetette magát a szamárra, belevágta a fogait, egy-kettőre átharapta a torkát, fellakmározta a húsát, aztán odébbállt.

Hej, jeleskedett a szamár csíkos külsejével, félelmetes is volt hangja erejével, s addig, amíg ki nem mutatta, hogy valójában mi telik tőle, féltében a tigris, bármennyire vad is volt, dehogy merte volna megtámadni! Milyen kár, hogy végül így elárulta magát a szamár!

⁴⁰ Helynév Kína több tartományában.

⁴¹ Kujcsou tartomány régi neve.

3. A jungbeli patkányok

Élt Jung⁴² földjén egy ember, aki igencsak félve, babonásan rettegve tartotta számon a szerencsés meg a szerencsétlen napokat,⁴³ s mivel jómaga éppen a patkány évében⁴⁴ született, a patkányt jó szellemeként tisztelte. Annyira megkedvelte a patkányokat, hogy nem is tartott macskát, sem kutyát, és a szolgálainak is megtiltotta, hogy elriogassák őket; kedvükre garázdálkodhattak a magtárban is meg a konyhában is, ő bizony nem bánta!

Ezért aztán híre kelt a patkánynép között, hogy aki ellátogat ehhez az emberhez, annyit ehet, amennyi belefér, s mégsem éri semmi baj. Nem is maradt a házban egyetlen ép edény, a fogason egyetlen ép ruha sem, s ételből-italból is csak annyi jutott a ház lakóinak, amennyit a patkánysereg meghagyott. Nappal csapatostul sétálgattak patkányok az emberek között, éjjel pedig lopkodták az ennivalót s viharosan marakodtak rajta, közben akkora és annyiféle zajt csapva, hogy aludni sem lehetett tőlük. Végül azonban ebbe is beletörődött a ház népe.

Néhány év múltán elköltözött a házigazda, de a patkányok ugyanígy viselkedtek akkor is, amikor már az új tulajdonos lakott a házban. Ez az ember így gondolkodott:

- Baljós állat, kártékony jószág ez a sok patkány! S milyen dühödten lopkodnak! Hogy szemtelenedhettek el ennyire?

Azzal kölcsönkért öt-hat macskát, bezáratta a kapukat, még a tetőcserepeket is leszedette, vizet öntetett a patkánylyukakba, és szolgálakat fogadott, hogy fogdossák össze valamennyit. Amikor pedig már halomban heverték a döglött patkányok, kidobták őket valami félreeső helyre; büzlött is az tőlük hónapokig!

Haj, haj! De hát tarthatott-e örökké ez a mértéktelen lakmározás, anélkül, hogy el ne jöjjön a böjtje?

Ecsegy Ildikó fordítása

A bivalyról

A bivalyt ismered,
Állat számba veszed?
Bús feje hatalmas,
Füle lóg, szarvat hord.
Teste vastag gyapjas,
Mú-mú bög, hangja zord.
Vaskos nyakú jószág,
Dolgozik naponta,
Sorba szánt barázdát,
Nő neked gabona.
Ő veti, aratja,
Húzza a szekered,
Raktárodba hordja,
De nem kap egy szemet.

⁴² Jungcsou, Hunan tartomány egy részének régi neve.

⁴³ Régen Kínában az év meghatározott napjait szerencséseknek, más napokat meg szerencsétleneknek tartottak (főként házasságkötés, utazás stb. szempontjából).

⁴⁴ A régi Kínában az időszámítás egyik egysége egy tizenkét évből álló ciklus volt, amelynek minden évét az állatöv valamelyik tagjával jelölték; a „patkány éve” például a ciklus első éve volt.

Gazdaggá tesz téged,
Lám, kínlódnod sem kell.
Sárt dagasztva lépked,
Mezőn mégsem legel.
Magad nem szégyelled?
Mily nagy az ő haszna!
Bőrét, szarvát veszed,
Minden részit adja.
Hasíthatod szíjnak,
Oltárként szolgálhat.
Hát jobban nézd meg csak:
A legkülönb állat.
A szamár többet ér,
Mely csámborog lassan?
Hízeleg kedvedért,
Téged les untalan.
Küszködve nem fárad,
S finom abrak étke,
Széles úton járhat
Kényére-kedvére.
Prüszköl örömében,
Ha dühös, beléd rúg.
Vagy felbődül éppen,
S mindenki szertefut.
Talpnyalás mestere,
Nem retteg soha már.
S a bivaly érdeme?
- Ugyan, jobb a szamár!
Hogyha rossz a sorsod,
Meg nem változtatod.
Ne átkozd az Eget.
Te még lehetsz boldog!

Tokaji Zsolt fordítása

A medve

A szarvas fél a sakáltól, a sakál a tigristől, a tigris meg a medvétől.

A medvét arról lehet megismerni, hogy bozontos haja van, és két lábra áll, mint az ember. Rettentő ereje miatt még az emberre is roppant veszélyes.

Élt egy vadász Csu⁴⁵ déli részén, aki bambuszsípján utánozni tudta minden vadállat hangját. Egy szép napon íjat, nyilat vett magához, meg parazsat agyagkorsóban, s felment a hegyre, hogy szarvasbögéssel csalogassa oda a szarvasokat, aztán, ha kivárta, míg odaérnek, felszította a tüzet s leterítette őket. Történt azonban, hogy éppen egy sakál hallotta meg a szarvas hangot. Arrafelé loholt, de amikor odaért volna, a mi emberünket csak elfogta a félsz, és tigrishangon

⁴⁵ Régi fejedelemség Kína déli felében, körülbelül a mai Hunan és Hupej tartományok területén.

ijesztett rá. A sakál el is somfordált, de ekkor egy tigris tévedt arra. A vadász még jobban megrémülve, most meg a medve hangját kezdte utánozni. A tigris el is menekült, de a medve közben ugyancsak neszét vette a dolognak, s a párja keresésére indult. Odaérve azonban csak egy embert talált, megragadta hát, leütötte, szétszaggatta és felfalta.

Aki nem a saját erejéből boldogul, hanem a máséval hivalkodik, az bizony manapság is mind ilyen sorsra jut!

Ecsedy Ildikó fordítása

A földön rekedt sasmadár

Deret kavará, hideg őszi szél süvít,
A hajnali égen szürke sasmadár száll.
Felhőt nyes, ködöt vág, szivárványt kettészel,
Gyorsabban hasít a mennydörgő villámnál.
Huss, erős szárnyának nem árt bogáncs, tüske,
Leccap rókát, nyulat, s elragad az égbe.
Véres karmát, csőrét rettegi száz madár,
Ha körbetekint, már menekül mind félve.
Ám máris eljő a perzselő nyári szél,
Tolla lekopaszul, s jaj a földön reked.
Csak a fűben búvó pocok, egér féli,
Nyughatatlan álmok gyötrik, egyre szenved.
Reménye a szabadító őszi hűs szél,
Szárnyra kapva szelne tízezer felleget.

Tokaji Zsolt fordítása

A galacsinhajtó bogár

A galacsinhajtó, a cipekedéshez értő kis bogár, ami az útjába kerül, azt menten felszedi, aztán örömmel viszi a hátán, s le nem tenné, bármilyen súlyos, bármilyen nehezen bírja is el. Mivel érdes a háta, nem csúszik le róla a felhalmozott teher, de ha végül megbotlik és elesik, nem tud felkelni többé. Néha megsajnálja valaki és leveszi róla a rakományt, de mihelyt jártatja, ő megint csak felveszi. Szeretne magasabbra jutni, és szüntelenül latba veti minden erejét, míg csak holtan nem hull a földre.

Akad manapság az emberek között is, aki hajszolja a vagyont, vágyainak nem tud ellenállni, mindent meg akar szerezni, ami az útjába kerül. Pedig még a gazdagságot halmozza, nem is tudja, valójában mekkora terhet vállal magára. Csak attól retteg, hogy nem tud eleget gyűjteni, s ha aztán kimerül és megbotlik, akkor elmozdítják hivatalából vagy áthelyezik, de mindenképpen bajba kerül. Nem tér azonban észre ameddig még talpra tud állni, s nap mint nap csak áhítozik, hogy emelkedjék a rangja és növekedjék a fizetése, közben pedig mohósága, kapzsisága egyre közelebb jutatja a pusztuláshoz. Nem látja ő meg a figyelmeztetést még elődei vesztében sem! Kívülről nagynak, hatalmasnak látszik, „ember” a neve, de az értelme nem haladja meg egy apró bogárét, - ez bizony roppant szomorú!

Ecsedy Ildikó fordítása

Utolér az öregség

Mindig tudtam: elér egy napon az öregség,
de nem képzeltem, hogy ilyen hatalmas van.
Örülök, mert idén nem lettem sokkal gyengébb,
bár fogaim lazák, s elhervadt a hajam.
Futni nem tudok. Hús helyett méz, lágy cipó
s tej kell nekem. Csámcsogva pusztulunk el. Igaz,
többször ismétlem el magamnak, hogy Li Po
s Csuang-ce is meghaltak. Ami sovány vigasz.
Egyre jobb bort kívánok, de a kancsó nehéz már.
Töltsön egyik barátom. Reggel kisebbik lányom
hozza saruimat és adja a zekét rám.
Indulok a szabadba. Nagy bottal botorkálok.
Ezer ellenségem van: kő, tócsa, lejtő, árok,
faág az úton. Mégis örülök a tavasznak:
lágy szellő, virágillat, földieper- s barackszag,
fenn vadludak repülnek. Még jobban élvezek,
ha verseket mondok fel. Olykor egy könnyű pereget le
szememből, mert siratnom kell ezt az életet.

Faludy György fordítása

Ősszel zarándokok között

Amint a kor e lépcsőket letörte,
beteg szívem az Ősz úgy vette meg...
Kevés zarándok mászik föl a görbe
úton gázolva sziklát, felleget.
... Egy kőharang sír az erdőbe távol,
vén várakon fény izzik, lángoló.
... Mi is maradt a sok Dinasztiából?
Más semmi, csak a nagy Folyó.

Kosztolányi Dezső fordítása

A Balga-patakról írt versemhez

Van a Kuan - folyótól délre egy folyócska, keletnek tart s a Hsziao-folyóba ömlik. Egyesek szerint élt itt valaha egy Zsan⁴⁶ nevű család, annak a családnak nevéből nevezték el Zsan-pataknak; mások úgy vélik, hogy mivel a vizével festeni lehet, ezért Zsan-patak a neve.

⁴⁶ A családnév is és a „festék, festeni” jelentésű szó is - bár különböző az írásmódjuk, - egyaránt „zsan”-nak hangzik kínaiul.

Amikor jómagam - balgaságomért bűnhődven - A Hsziao-folyó tájára vetődtem, mindjárt megszerettem ezt a kis folyót. Két-három linyire⁴⁷ is nyomába szegődtem, s ahol a legszebbnek találtam, ott ütöttem tanyát. Ismertek hajdanában Balga Vén nevű völgyet is; most hát, hogy ennél a pataknál éledegélek, amelynek a nemét senki nem tudja bizonyossággal, - miközben a helybeliek ezen perlekednek-huzakodnak, én nevet adok neki, s bizony Balga-pataknak nevezem el!

Vásároltam egy kis dombot a patak mentén; Balgahalmának hívom. Ettől északkeletre, hatvan lépésnyire forrás csörgedezik, megvettem azt is; a neve: Balga-forrás. Ez a forrás a magasban ered s hat nyíláson át buggyan ki a hegyoldalban, majd amint leér a sík talajra, újra egy ágban kanyarogva dél felé veszi útját a Balga-árokban. Később földet hordtam oda, követ tornyoztam, eltorlaszoltam az árkot ott, ahol a legszűkebb, s így keletkezett a Balga-tó. A tótól keletre áll a Balga-csarnok, tőle délre a Balga-pavilon, a tó közepén pedig a Balga-sziget. S a gyönyörű fák és ritka szép kövek tarka rendje, e táj minden szépsége miattam osztozik a balgaság szégyenében!

A víz a bölcsék öröme; hogy miért szégyenítem meg éppen ezt a folyócskát mégis a „balga” névvel? Nos, a patak sík földön folyik, öntözésre tehát nem alkalmas; később meg sziklás és sebes folyású, s a sok zátonyszirt miatt nem úszhat a vizén nagyobbfajta hajó. Meg aztán távol esik ez mindentől, sekély is, keskeny is, még a sárkányok is fitymálva elkerülik, hiszen úgyszem tudnának felhőt, esőt szippantani belőle! Nem hajt ez semmi hasznót a világnak! S mert éppen olyan, mint jómagam, - szégyen oda, - én bizony balgának nevezem!

Ning Vu-ce,⁴⁸ amikor az országban felborult a rend, botor módon viselkedett; így válik a bölcs balgává. Jen-ce⁴⁹ egész életében nem szállt szembe senkivel, mintha értelmét veszítette volna; így látszhat balgának az okos is. Ők azonban nem voltak igazán balgák. De én a törvényes rend idején nem teljesítettem a kötelességemet, hibáztam feladataimban, nincs tehát senki sem, aki olyan balga, mint én! Ezért a földön senki sem vitathatja el tőlem ezt a folyócskát; enyém ez bizony, s úgy nevezem el, ahogy nekem tetszik!

Ez a kis folyó az égvilágon senkisen sem használ ugyan, de mindent szépen visszatükröz, ragyogó-tiszta, áttetsző, csilingelve csörgedezik s úgy fel tud vidítani, annyira lebilincsel, hogy örömben el sem tudok mozdulni tőle. S bár nem vehetek részt a világ dolgaiban, gyakorta irogatással vigasztalódom, mindent megtisztítva, mindent befogadva, semmitől sem tartva. Ha pedig balga dalommal megénekelem a Balga-patakot, a víz s én határtalan összhangba olvadunk, felszállunk, együtt törekszünk a végtelen magasságba s ott eggyé válunk. Csendes magányomban nem ismer senki sem; én meg verset írok a Nyolc Balgáról,⁵⁰ s rávésem az egyik partmenti kőre.

Ecsedy Ildikó fordítása

⁴⁷ 1 li kb. 1/2 km

⁴⁸ I.e. 7. században élt.

⁴⁹ Konfuciusz legkedvesebb tanítványa (i.e. 4. sz.).

⁵⁰ Az imént emlegetett nyolc helynév, amelyekben előfordul a „balga” szó.

Öreg halász

Öreg halász hált itt az éjjel a sziklagát megett, amott,
vizet merített a Hsziangból, bambusznádból tüzet rakott.
Hajnal felé már ment a köddel, nem is maradt utána más
a zöld hegyek között, zöld folyónkon, csak néhány evezőcsapás.
... Most föltekintek és az égen hullám csobog a szirt megett
és egyre jönnek-jöddögélnék a fellegek, a fellegek.

Kosztolányi Dezső fordítása

Első látogatás a Nyugati Hegyen

Miután lefokoztak s ebbe a járásba kerültem, nagyon nyugtalan életet éltem itt. Hosszú sétákkal, céltalan kóborlással töltöttem az időmet. Kísérőimmal együtt mindennap hegyeket másztunk meg, sűrű erdőket és kanyargó patakokat fedeztünk fel, eldugott forrásokat és furcsa alakú sziklákat kerestünk meg, ha mégoly messze voltak is. Ilyen alkalmakkor a füre telepedve addig töltögettük italunkat, míg végül, megittasodva, elnyomott valamennyiünket az álom. Egymásnak támasztott fejjel szundikáltunk - álmaim követték csapongó képzeletemet. Amikor fölébredtünk, föltápáskodtunk s hazaballagtunk. Ez idő tájt azt hittem, hogy ismerem már járásunk minden arra érdemes látnivalóját. Pedig még sejtelmem sem volt a Nyugati Hegy csodáiról.

Ebben az évben, a kilencedik hónap 28-ik napján, ott üldögéltem a Törvény Lótusza Kolostor nyugati pavilonjában és elbámultam a Nyugati Hegy irányába. Ekkor ütött meg különös szépsége. Utasítottam a szolgákat, hogy vigyenek át révnél a Hsziang folyón. Azután a Zsan patak folyását követtük egészen a forrásig. A tuskés bokrok és a káka közt késsel, tűzzel vágtunk utat magunknak. Így értünk fel a hegy tetejére.

Mihelyt fölkinlódtuk magunkat a csúcsra, lekuporodtunk pihenni. Több járás földjei terültek el alattunk. Hullámzó dombok voltak ott völgyekkel és szakadékokkal, de kis halmok és üregek is akadtak. Ezer mérföld távolság egy lábnyinak vagy épp csak hüvelyknyinek tűnt, s olyan közelinek, hogy semmi sem maradt ki látkörünkből. A hegy, amelyet fehér felhők és kék égbolt fogtak közre, egyetlen egésszé olvadt össze velük.

Akkor ébredtem rá, hogy ez nem közönséges hegy. Úgy éreztem, hogy akadálytalanul beleolvadtam az égbolt határtalan kiterjedésébe, beleveszttem a természet végtelenjébe. Messziről sötét éjszaka közeledett, nemsokára semmit sem lehetett látni. De nekem még nem akarózott indulni. Úgy tűnt, mintha a szívem megszűnt volna dobogni, úgy éreztem, hogy elszabadulva testemtől eggyé olvadok a teremtet dolgok tízezer alakjával. Ráébredtem ekkor, hogy eddig sohasem okozott ilyen gyönyörűséget a kirándulás. Ez az első ilyen élményem. Ezért vetem papírra ezt a feljegyzést a Jüan-ho ciklus negyedik esztendejében (809-ben).

Miklós Pál fordítása

A Kőváros Hegy

A Nyugati Hegytől észak felé vezető út leszállva keresztezi a Sárga Szittyó Csúcsot, azután kétfelé ágazik. Egyik ága nyugat felé tart, de ezen a tájon semmi érdekeset sem találtam. A másik északkelet felé fordul, de alig száz lábnyi távolságra megállítja egy patak, mellette egy kőhalom, mintegy a határt jelezve. Odafele a sziklák olyanok, mint egy város falai, s egy kapu az egyik oldalon mintha egy erődítménybe vezetne be. Odabenn igen sötét van. Ledobtam egy kavicsot, leérve egyet loccsant, s rövid ideig tisztán visszhangzott utána. Megmászhatod a sziklákat övező hegyet, s ha egyszer fölértél a tetőre, nagyon messzire elláthatsz. Itt ugyan nincs termőföld, de az itt növő vékony fák és karcsú bambuszok igen különös formájúak és erős gyökereik vannak. Egyesek magasak, mások alacsonyak, hol csoportosan állnak, hol meg külön-külön. Mintha csak egy ügyes kéz ültette volna így őket.

Megvallom, régóta szeretném megtudni, hogy vajon létezik-e egy „teremtő”. Ez a látvány azt az érzést erősíti bennem, hogy bizonyosan kell lennie. Mindazonáltal különös, hogy ezek a csodák nem az ország szívében vannak elhelyezve, hanem olyan barbár vidéken, mint ez is, ahol évek százai múlnak el, míg valaki végigjárja és méltányolja őket. Bizony, így ez hiábavaló fáradozás volt - ami nem nagyon illik egy istenhez. Eszerint lehetséges, hogy mégisincs?

Egyesek szerint ez a vidék csak arra való, hogy megvigasztalja azokat a derék embereket, akiket kegyvesztettként ide száműzték.

Mások viszont azt tartják, hogy ez az éghajlat nem terem embereket, csak természeti csodabogarakat. Ezért aztán Csú déli vidékein kevés az ember, de sok a szikla.

Magam azonban egyik nézetet sem osztom.

Miklós Pál fordítása

Kis domb a Serpenyő-tótól nyugatra

Nyolc nappal azután, hogy ráleltem a Nyugati-hegyre, elindultam a völgy torkolatától északnyugatra fekvő ösvényen, s kétszáz lépés után rábukkantam a Serpenyő-tóra. Huszonöt lépésnyire nyugat felé zuhatag módjára haladt át a víz a halfogó gát nyílásán. A gát tetején hal-mocska áll, bambusz és más fa is terem rajta, sziklái haragosan, makacsul meredeznek, s amint a kövek kibukkannak a föld alól, egyik csodálatos kőfigura a másikkal vetekszik, alig lehet számba venni őket! A sziklák a magasból úgy ereszkednek alá, szorosan egymás mellett, mint a tehenek meg a lovak, ha patakból isznak; s úgy törnek a magasba sűrűn sorakozó csúcsaikkal, mintha medvék kapaszkodnának felfelé a hegyre.

A domb apró, földje nem is éri el az egy mu⁵¹ nagyságot, - körülkerítheted, s máris a tiéd lehet!

Kérdezősködtem, ki a gazdája.

- A Tang-családé - felelték. - Nem használják ugyan, de nem tudnak túladni rajta.

Megkérdeztem, hogy mi az ára.

- Csak négyszáz ezüstbe kerül! - felelték.

Megtetszett a föld, meg is vettem!

⁵¹ 1 mu: kb. 1/10 hold.

Li Sen-jüan és Ko-csi, akik akkor éppen velem időztek, magukon kívül voltak a gyönyörűségtől. Mindjárt szerszámot ragadtunk, hogy kiássuk az elburjánzott gyomokat, kivágtuk az ártalmas fákat, aztán tüzet gyújtottunk s mindezt elégettük. Hamarosan ott állt a helyén a karcsú fa, kinőtt a kecses bambusz és elővillant a ritkaság kőszikla!

Innen feltekintve, hegyek magasát pillantod meg, felhők lebegését és patakok áramlását, madarak röptét és vadak vonulását, a természet jókedvvel, vidáman kínálgatja szépségeit.

Ha pedig - mindettől megilletődve - a domb tövében párnára, gyékényre heveredsz, a tiszta, hűvös formák megnyugtatják a szemedet, a víz csobogása elzsongítja füledet, a háborítatlan messzeség elragadja lelkedet, és szívednek a mélységes csend ad tanácsot.

Lám, nem egészen tíz nap leforgása alatt már két páratlan helyre bukkantam, ahová talán még a hajdani buzgó férfiak sem jutottak el! Hej, ha ennek a dombnak a szépsége úgy vonzaná az embereket, mint Fenghao, Hu vagy Tu,⁵² akkor bezzeg a kirándulások kedvelői azon versengének, melyikük vegye meg, naponta ezer arannyal megtoldva a vételárát, - sikertelenül!

Ezen az elhagyatott vidéken azonban csak földművesek és halászok járnak, s ők nem sokra tartják. A gazdája négyszáz ezüstöt kért érte, mégsem tudta eladni éveken át! S ilyen a sors: most csak én, Li Sen-jüan és Ko-csi örvendünk neki!

Mindezt pedig azért vésem köre, hogy köszöntsem ezt a kis dombot sorsának fordulóján!

Ecsedy Ildikó fordítása

A Serpenyő-tó

A Serpenyő-tó a Nyugati-hegytől nyugatra fekszik. A Zsan-folyó táplálja; dél felől futna a folyóvíz, de egy szikla elállja az útját, ezért keletre kanyarodik, szeszélyes emelkedéssel-eséssel, a partot oly erővel rombolva-döngölve, hogy már jó darabot ki is harapott belőle; kiszélesítette és kimélyítette a medrét, s csak a sziklához érve torpant meg. A tajtékzó víz örvényt kavart, majd meglassúdik, s több mint tíz mu úton tisztán és békésen folyik tovább; fák szegélyezik, forrásvíz fut felé a magasból.

Az az ember, aki annakelőtte itt lakott, tudta, hogy ez a kedvenc kirándulóhelyem, ezért egy reggel bekopogtatott az ajtómon és így szólt:

- Az adómat sem tudom már kifizetni, meg aztán az adósságaim is annyira felhalmozódtak, hogy el kell hagynom ezt a hegyet, el kell költöznöm. Szeretném hát eladni tóparti földjeimet, hogy vagyonkám áruba bocsátásával enyhíthessek szorongatott helyzetemen!

Örömmel álltam rá az alkura.

Magasabbra húztam a kilátópavilont, kiszélesítettem a korláttal szegett sétányt, a forrás vizét pedig a magasba veztettem, hogy onnan hulljon alá dübörögve a tóba. Itt az ősz közepe táján pompásan elgyönyörködhetek a holdban, felpillantok az eget magasába, a levegő végtelenjébe.

Bizony, ennek a tónak köszönhetem, hogy öröm és nyugalom közepette élek itt, s még otthon földjéről is megfeledekzem!

Ecsedy Ildikó fordítása

⁵² Festői helyek a főváros, Csangan környékén (Senhszi tartomány).

Megszeretem a száműzetést

Túl sokat jártam hivatali mezben,
s boldog lettem most itt, e vad vidéken,
hol szomszédaim aratnak és vetnek,
s kék hegység meg zöld őserdő vendégel.
Korán kelek, míg harmatos a hajnal,
szántok; alkonykor csónakomba lépek,
s vágom vele a sötét vizet. Nappal
hosszú verseket mondok fel az égnek.

Faludy György fordítása

A folyó mellett

Hordtam soká taláromat és hivatalnok-kalapom.
Beh jó, hogy most száműzve itt a déli pusztákon lakom.
Szomszédjaim földmívelők, szelid parasztok, aratók,
míg nem múlik el a napom, erdők vendége maradok.
Hajnalba harmatos rögön vezetgetem gyarló ekém,
estente kis halászbárkám ingó deszkáin lengek én.
Így élek ismeretlenül, gondolva jókat, szépeket,
egy hosszú verset dúdolok és bámulom a kék eget.

Kosztolányi Dezső fordítása

Kis sziklató a dombtól nyugatra

Ha a dombtól nyugat felé indulok, százhusz lépésnyire bambuszliget állja utamat; vízcsobogás üti meg fülemet, mintha drágakőből készült kőszötyűk, karperecek csilingelnének, a szívem is vidámabb tőle. Utat vágok a bambuszok között, s ekkor ott, lent előbukkan a kis tó, hűvös-tiszta vizével. Kőszikla az egész tófenék, a part közelében kőgörgetegek kandikálnak elő, zátonyok és szigetek gyanánt, szeszélyesen és veszélyt rejtegetve; a haragoszöld fák, jégmadár-zöld indák rengve-összefonódva, kusza összevisszaságban borulnak fölējük. A tavacskában talán száznál is több a hal, s mindahányan mintha a levegőben úszkálnának, minden támasz nélkül. Ha a napsugár lehatol hozzájuk, árnyék kúszik a sziklára, mozdulatlan nyugalommal várakoznak egy sort, míg egyszercsak nekilendülnek s a távolba siklanak, sebesen fickándoznak fel-alá, mintha együtt örülnének azzal, aki meglátogatja őket.

Ha innen délnyugat felé tekintek, a fogyó fényben még ki tudom venni a Göncölszekérformán kanyargó, kígyó-módra tekergő, kutya-fogsort mintázó partvonalat, de a végét bizony már nem látom!

Leülök a tóparton. Körös-körül bambuszok, fák gyűrűje, csend és nyugalom; ember sehol. Hús magányomban elborul-elszomorodik árva lelkem, s a vidéket oly tisztaság járja át, hogy sokáig el se lehet viselni. Jól megjegyzem hát ezt a helyzetet, aztán továbbmegyek.

Velem járnak ezen a tájon Vu Vu-ling és Kung-ku, az öcsém: Cung-hszüan, valamint velünk jött a két Cuj-fiú: Su-csi és Feng-ji, hogy segítségünkre legyenek.

Ecsegy Ildikó fordítása

A Szikla-árok

A vízmosástól délnyugat felé alig száz lépésnyire húzódik a Szikla-árok, fölötte gyalogjáróknak való híddal. Magányos forrás fakad a mélyében, hol hangosan feleselve, hol csendesen mormolva. Az árok szélessége egy láb, csak néhol több lábnyi, hossza pedig tizenegynéhány lépés lehet. Nagy szikla zárja el a forrás útját, s a víz csak alatta tud kibújni.

A zárószikla túloldalára kerülve vízzel telt sziklamélyedéshez érünk; dús káka borítja, és köröskörül moha zöldell benne. Ha nyugatra kanyarodunk és leereszkedünk oldalt az egyik sziklán, akkor észak felől egy kis tóhoz érünk. Alig száz lábnyi ez a tó, de tiszta, mély, és temérdek hal úszkál benne. Innen ismét északra fordul a forrásvíz, s addig-addig kanyarog, szinte végeláthatatlanul, míg végül beletorkollik a vízmosás medrébe.

Kétoldalt furcsa sziklák, különös fák, csodálatos virágok és kecses bambuszcserjék; akár többen is elüldögélhetnek, megpihenhetnek közöttük. Ha szél cibálja a csúcsokat, visszhang kél a völgyben, egy szempillantás alatt elülve megint s messzire szállva.

Amint a vidék kormányzójától megkaptam ezt a földdarabot, mindjárt kivágattam az elszáradt fákat, s örömtüzeket raktam belőlük. Aztán elmozdítottam a földet meg a köveket, hogy szabadabbá tegyem az utat s azt betölthesse a víz.

Sajnáltam, hogy senki sem adott még hírt minderről, én hát elmondtam, hogy mit találtam itt, s a szikla déli oldalába vésve a vidék népére hagyom, hogy azok a jótét vándorok, akik majd felkeresik ezt a helyet, könnyen ráleljenek.

A Jüan-ho-kor hetedik évében, az első hónap nyolcadik napján tisztítottam meg az árkot a nagy szikláig; a tizedik hónap tizenkilencedik napján jutottam túl a zárósziklán s értem el a sziklamélyedésekhez meg a kis tóhoz, és csak ekkor fedeztem fel ennek az ároknak minden szépségét.

Ecsedy Ildikó fordítása

A magányos fenyő

A Magas-hegyhez vivő út mentén áll egy magányos fenyő. Az arrajárók mindig gyújtósnak valót tördelnek róla. Bambuszsövényt építettem köré, hadd nőjön kedvére. Meghatódásomban született e költemény.

Amott mered egy magányos fenyő,
Az út mellett eresztett gyökeret.
Veszéllyel dacol ez a zöld ernyő,
Gyújtósnak hordják, szenved eleget.
Ám rátaláltam, s megszántam szegényt,
Emeltem köré kis bambuszfalat.
Talán megvédem evvel életét,
S majd ha eső jó, új hajtást fakaszt.

Tokaji Zsolt fordítása

A Jüan-család vízmosása

Ha a Zsan-pataktól délnyugat felé indulva tíz lit teszünk meg vízi úton, öt vidék is kitűnik szépségével, de egyik se annyira, mint a Serpenyő-tó. Ha aztán a patak torkolatától száraz-földön tartunk nyugat felé, nyolc-kilenc tájrészlet is szembeötlik, de egyik sem olyan szép, mint a Nyugati-hegy. Ha pedig hajóra szállunk s a Napranéző-sziklától délkeletre elérjük a Vu-folyót, három hely is jeleskedik, de bizony egyik sem ér fel a Jüan-ház vízmosásával! Ezek hát Jungcsou csendes, szépséges tájai!

Csu és Jüe vidékének szavajárása szerint a vízmosás a folyó mellékágát jelenti. A víz fent Nankuan és Kaocsang táján halad el, lejjebb pedig a Százcsalád-patakba ömlik. Lelhetsz erre szigeteket - párosával -, kis patakokat, tisztavízű tavacskákat és sekélyvizű zátonypadokat; közöttük kanyarog a víz, a simábbja mellett mélysötéten, a sziklás részeken tájtékos-fehéren. Már-már úgy tűnik, hajód eléri a végét, aztán ismét csak sehol nincs a határa. A vízből apró hegyek bukkannak elő - gyönyörű szikla valahány -, rajtuk zöld bozót sarjad, s pompázik télen-nyáron egyaránt. Kétoldalt számos sziklabarlang, mélyük sok-sok fehérítő kavicsal kirakva. Aztán a fák: a sok jávor, cédrus, havasszépe, puszpáng, tölgy, kámforbabér és citrus-féle; s a virágok: orchidea és írisz; meg egy különös növény: akáchoz hasonlít, de indákat ereszt és keresztül-kasul befonja a folyócska szikláit. Valahányszor szél fuvall a környező hegyekből, megrázza a hatalmas fákat, s mint a füvek-virágok pirosan-zölden tarkálva, remegve elrejtőznek előle, buja pompájuk illatot lehel. A rohanó hullámok meg-megpördülnek, úgy folynak tovább; meg-megtorpannak, mielőtt kitöltik a sziklaréseket, s közben reng-ring a növények dús levélzete.

Az évszakoknak ugyan engedelmeskedik ez a vidék, de azért nagyjából mindig egyforma; és szépségeit ezzel még korántsem merítette ki!

Jungcsou népe még soha nem járt erre, én fedeztem fel, de nem akartam egymagam élvezni, s íme ezért adom mindezt a világ tudtára!

A vidék ura a Jüan-család; a vízmosás innen kapta a nevét.

Ecsedy Ildikó fordítása

Korai szilvavirág

Szirmai bontja már minden szilvavirág,
Beragyogja fénye a délvidék egét.
Éjjel dermesztő szél repíti illatát,
Dérbe burkolózik, s lesz hajnalra fehér.

Tízezer mérföldre ajándéknak szánám,
Ám sok a folyó - hogyan jutna át ott?
Így mind az apró virág elhervad fáján,
S jaj, nem vigasztalja a messzi barátot.

Tokaji Zsolt fordítása

Köves-patak

Amikor már végére jutottam a Szikla-árok körüli teendőimnek, felballagtam a hídra s észak-nyugat felé vettem utamat, a domb északi irányában, ahová újabb híd vezetett. A víz errefelé egyharmaddal bőségebb, mint a Szikla-árokban.

Völgyfaltól-völgyfalig kövek sorakoznak a mederben; az egyik ágy-forma, a másik csarnokra emlékeztet, megint másik úgy terül szét, mint lakomára hívó gyékény, vagy úgy áll, mint az asszonyszoba bezárt ajtaja. Békésen terül följük a víz, szövésmintához hasonló erecskékkal; mintha lant pengene, amint tovacsörgedezik.

Feltűzött köntössel, mezítláb igyekszem előre, vágva magam előtt a bambuszt, elsöpörve a száraz leveleket; aztán félrehordom a korhadtt fák, hogy elférjen ott vagy tizenhét-tizenkilenc függőágy is. Az összeölelkező, egymáshoz csapódó habokat az ágyak alatt jégmadártollú fák, sárkánypikkelyes sziklák árnyékolják be.

Vajon örültek-e itt hajdanában is az emberek? S akik utánam jönnek, a nyomomba léphetnek-e? Amikor itt töltöttem a kedvem, az a nap felér azzal a másikkal, amikor rátaláltam a Szikla-árokra!

Aki a vízmosás felől érkezik, annak előbb a Szikla-árok esik az útjába, csak azután a Köves-patak; a Százcsalád-pataktól indulva pedig a Köves-patakot érintjük előbb, s utána érünk a Szikla-árokhoz.

A patak völgy medréből egyenesen eljutunk a Kőváros-falvától délkeletre fekvő vidékre, de közben itt is, ott is elgyönyörködhetünk. Feljebb pedig meredeken, fenyegetően magaslik a mélysötét hegy s a magányos erdő, már-már áthatolhatatlanul szűk ösvényeivel.

Ecsegy Ildikó fordítása

Havas folyó

Száz hegy van itt s madár mégsem dalol,
út is ezer, de lábnyom nincs sehol.
Öreg halász - rajt bambusz-takaró van -
halászgát a havas, hideg folyóban...

Kosztolányi Dezső fordítása

Hó a folyón

Ezer hegyorom; nincs egy repülő madár.
Tízezer ösvény; nincs egy emberi nyom.
A magányos bárkában pálma-öltönyű, bambusz-kalapú öreg áll,
Egyedül halász a jég alatt a havas folyamon.

Illyés Gyula fordítása

A hólepte folyón

Kietlen ezer hegy, sehol madár repte,
Tízezer ösvényen sincs már ember lépte.
Ladikban egy öreg fűköpenybe bújva,
Egymaga horgászik; a folyót hó lepte.

Tokaji Zsolt fordítása

A behavazott folyó

Ezernyi hegy. Madarak: mind elszállt.
Tízezer ösvény. Embernyom: nincs már.
Magányos csónak. Sáscsuklyás öreg:
árva halász. Havas folyó. Hideg.

Miklós Pál fordítása

Havas folyó

Tízezer hegykúp, sehol egy madár,
tízezer ösvény, sehol egy lábnyom.
Magányos sajka, sásköpeny rajta:
öreg halász a hűs folyam-áron.

Weöres Sándor fordítása

-&-